

Chapter-9

तृतीयो विभागः

द्वितीयं परिशिष्टम्

ज्योतिषशास्त्रीयग्रन्थेषु कश्यपोक्तश्लोकानां

सङ्ग्रहः

तृतीयो विभागः द्वितीयं परिशिष्टम्

ज्योतिषशास्त्रीयग्रन्थेषु कश्यपोक्तश्लोकानां सङ्ग्रहः

१) अथ बृहत्संहिताया भटोत्पलविवृतौ (उद्धृतकश्यपवचनानि)-
(भटोत्पलटीका लेखनकालः ख्रि.-१०००समीपे), ग्रन्थकर्ता- आचार्यो
वराहमिहिरः। टीकाकर्ता - भटोत्पलः (उत्पलः)। सम्पादकः- अवध विहारि
त्रिपाठी, वाराणसी।, प्रकाशकः- डायरेक्टर, रीसर्च इन्स्टीट्युट, वाराणसी संस्कृत
विश्वविद्यालय, वाराणसी। सरस्वती -भवन-ग्रन्थमाला ग्रन्थक्र.-९७। संस्करणम्-
प्रथमम्, ख्रि.-१९६८, शकाब्दः-१८९०।

(१) शतं शतं तु वर्षाणामेकैकस्मिन् महर्षयः।

नक्षत्रे निवसन्त्येते ससाध्वीका महातपाः॥

-बृहत्संहिताद्वितीयभागः, भूमिकायाम् पृ. क्र.-१८

पृ. क्र.-४, अ.-१३, श्लोकः क्र.४

(२) अष्टोत्तरं हस्तशतं विस्तारानृपमन्दिरम्।

कार्यं प्रधानमन्यानि तथाष्टाष्टानि तानि तु॥

विस्तारं पादसंयुक्तं दैर्घ्यं तेषां प्रकल्पयेत्।

एवं पञ्च नृपः कुर्याद् गृहाणां च पृथक् पृथक्॥

-पृ.-५६८ (अ.-५२, श्लो.-४)

(३) चतुःशालागृहेष्वेवमुच्छ्रायो व्याससम्मितः।

विस्तारं द्विगुणं दैर्घ्यमेकशालयुतस्य च॥

-पृ.-५७१ (अ.-५२, श्लो.-११)

(४) दूर्वावीरणसंयुक्ताः सानूपा मृदुमृत्तिकाः। कृति

तत्र व्यासः शुभा वृक्षाः सुगन्धिफलशाखिनः॥

-पृ.-६५६ (अ.-५४,श्लो.-२)

(५) अशोकचम्पकारिष्टपुन्नागाश्च प्रियङ्गवः।

शिरीषोदुम्बराः श्रेष्ठाः पारिजातकमेव च॥

एते वृक्षाः शुभा ज्ञेयाः प्रथमं तांश्च रोपयेत्।

देवालये तथोद्याने गृहेषूपवनेषु च॥

-पृ.-६५६ (अ.-५४,श्लो.-३)

(६) द्राक्षातिमुक्तको जम्बूबीजपूरकदाडिमाः।

कदलीबहुलाशोकाः काण्डरोप्याश्च वापयेत्॥

अन्येऽपि शाखिनो ये च पुष्पिताः फलितास्तथा।

गोमयेन प्रलिप्ताश्च रोपणीया विवृद्धये॥

-पृ.-६५७ (अ.-५४,श्लो.-४-५)

(७) अजातशाखा ये वृक्षाः शिशिरे तांश्च रोपयेत्।

जातशाखाश्च हेमन्ते रोपणीया विधानतः॥

सुस्कन्धाः शाखिनो ये तान् प्रावृट्काले तु रोपयेत्॥

-पृ.-६५८ (अ.-५४,श्लो.-६)

(८) अन्तरं विंशतिर्हस्ता वृक्षाणामुत्तमं स्मृतम्।

मध्यमं षोडश ज्ञेयमधमं द्वादश स्मृतम्॥

-पृ.-६५९ (अ.-५४,श्लो.-१२)

(९) शाखाविटपपत्रैश्च छायाया विहिताश्च ये।

येऽपि पर्णफलैर्हीना रूक्षाः पत्रैश्च पाण्डुरैः॥

शीतोष्णवर्षवाताद्यैर्मूलैर्व्यामिश्रितैरपि।

शाखिनां तु भवेद्रागो द्विपानां लेखनेन च॥

चिकित्सिकेषु कर्तव्या ये च भूयः पुनर्नवाः।

शोधयेत् प्रथमं शस्त्रैः प्रलेपं दापयेत् ततः॥

कर्दमेन विडङ्गैश्च घृतमिश्रैश्च लेपयेत्।

क्षीरतोयेन सेकः स्याद् रोहणं सर्वशाखिनाम्॥

—पृ.-६६० (अ.-५४, श्लो.-१५)

(१०) अजाविङ्कानां द्वौ प्रस्थौ शकृच्चूर्णं च कारयेत्।

तिलानामाढकं दद्यात् सक्तूनां प्रस्थमेव च॥

गोमांसशतमेकं स्याद् द्वे सार्धे सलिलस्य च।

सप्ताहमुषितैरैतैः सेकं दद्याद् वनस्पतेः॥

स भवेत् फलपुष्पैश्च पत्रैश्चाङ्कुरितैर्वृतः॥

—पृ.-६६१ (अ.-५४, श्लो.-१७-१८)

(११) इष्टापूर्तादिभिर्यज्ञैर्यावत् कुर्वन्ति मानवाः।

अग्निष्टोमादिपशुभिरिष्टं यज्ञं प्रकीर्तितम्॥

वापीकूपतडागादिदेवतायतनानि च।

स्वर्गस्थितं सदा कुर्यात् तद्दानं पूर्तसंज्ञितम्॥

देवानामालयः कार्यो द्वयमप्यत्र लभ्यते॥

—पृ.-६६६ (अ.-५५, श्लो.-२)

(१२) हरितोज्ज्वलतोयाढ्या वाप्यः पक्षिभिरावृताः ।

वनोपवनमालिन्यो नित्यमुत्फुल्लितद्रुमाः ॥

हंसकारण्डवाकीर्णाः कोकिलालापनादिताः ।

षट्पदागीतमधुरा नृत्यद्भिः शिखिभिर्युताः ॥

तत्र देवा रतिं यान्ति सान्निध्याद् नित्यसंस्थिताः ॥

—पृ.—६६८ (अ.—५५, श्लो.—८)

(१३) पुरानुसारप्रासादाः कर्तव्याः शुभलक्षणाः ।

नात्युच्चा नातिनीचाश्च समदिक्सूत्रसूत्रिताः ॥

चतुःषष्टिं कोष्ठकानां मध्ये च तत्र विन्यसेत् ।

द्वारं च मध्यमं श्रेष्ठं समदिक्स्थं प्रशस्यते ॥

विस्तारद्विगुणोत्सेधः कटिरंशे तृतीयके ।

विस्तारार्धेन तद्गर्भो भित्तयोऽन्यास्तथान्तरे ॥

गर्भाच्चतुर्थभागे च द्वारं तद्द्विगुणोच्छ्रितम् ।

द्वारोच्छ्रायचतुर्भागो विस्तारः शाखयोः स्मृतः ॥

उदुम्बरस्तथैवोक्तः शाखामानेन नित्यशः ।

धनत्वं पादमानेन शाखायोश्च प्रकीर्तितम् ॥

एकशाखास्त्रिशाखा वा पञ्च सप्त नवापि वा ।

द्वारिकास्तत्र शस्यन्ते द्वारिभिर्या अकुण्ठिकाः ॥

शाखाचतुर्थभागेऽत्र प्रतिहारौ तु कारयेत् ।

प्रमथैर्विहगैश्चैव जीवजीवजलोद्भवैः ॥

श्रीवृक्षस्वस्तिकैः पद्मैर्हंसैश्चैव मनोरमैः ।

पत्रान्तरे लताशुभैर्ग्रहैर्वैनायकादिभिः ।।

देवं सपिण्डिकं स्थाप्यं द्वाराष्टं शोभितं शुभम् ।

द्वौ भागौ प्रतिमा कार्या तृतीयाश्चैव पिण्डिका ।।

सव्रणद्रोणिकाभागो वामे पार्श्वे विधीयते ।

निर्माल्यञ्च निवेद्यं च बलिपूजापमार्जनम् ।।

-पृ.-६७०-६७१ (अ.-५५, श्लो.-११ तः १६)

(१४) द्वात्रिंशद्भस्तविस्तीर्णं चतुर्द्वारं षडश्रिकम् ।

भूमिकास्तत्र कर्तव्या विचित्रकुहरान्विताः ।।

द्वादशोपर्युपरिगा वर्तुलाण्डैः समायुताः ।

प्रासादो मेरुसंज्ञः स्याद् निर्दिष्टो विश्वकर्मणा ।।

-पृ.-६७२ (अ.-५५, श्लो.-२०)

(१५) त्रिंशद्भस्तास्तु विस्तीर्णः प्रासादोऽयं द्वितीयकः ।।

-पृ.-६७२ (अ.-५५, श्लो.-२१)

(१६) अष्टभौमश्च कैलासो हस्ताष्टाविंशतिः स्मृतः ।

षडश्रिः शिखरोपेतः प्रासादस्तु तृतीयकः ।।

-पृ.-६७२ (अ.-५५, श्लो.-२१)

(१७) गवाक्षजालसंयुक्तो विमानश्चैकविंशतिः ।

षडश्रिरष्टभौमश्च प्रासादः स्याच्चतुर्थकः ।।

नन्दनस्तु षडश्रिः स्याद् द्वात्रिंशद्भस्तविस्तृतः ।

षड्भौमः षोडशाण्डस्तु प्रासादः पञ्चमो मतः ।।

-पृ.-६७३ (अ.-५५, श्लो.-२२)

(१८) वर्तुलस्तु समुद्रः स्यात् पद्मः पद्माकृतिस्तथा।

हस्ताष्टकं तु विस्तीर्णो भूमिका शृङ्गभूषिता॥

—पृ.-६७३ (अ.-५५, श्लो.-२३)

(१९) गरुडो गरुडाकारः पक्षपुच्छविभूषितः।

नन्दी तथाकृतिर्ज्ञेयः पक्षादिरहितः पुनः॥

कराणां षड्चतुष्कास्तु विस्तीर्णो सप्तभूमिकौ।

दशभिर्द्विगुणैरण्डैर्भूषितौ कारयेत् तु तौ॥

—पृ.-६७३ (अ.-५५, श्लो.-२४)

(२०) कुञ्जरो गजपृ.भो हस्ताः षोडश विस्तृतः।

गुहराजो गुहाकारो विष्कम्भात् षोडश स्मृतः॥

त्रिचन्द्रशाला वलभी तयोः कार्या सुलक्षणा।

दशमैकादशावेतौ प्रासादौ द्वौ प्रकीर्तितौ॥

—पृ.-६७४ (अ.-५५, श्लो.-२५)

(२१) वृषो द्वादशाहस्तस्तु समवृत्तैकभूमिकः।

शृङ्गैकेन संयुक्तः प्रासादः परिकीर्तितः॥

हंसो हंसाकृतिर्ज्ञेया हस्ता द्वादश विस्तृतः।

एकभूमिकया युक्तः पक्षपुच्छाद्यलङ्कृतः॥

घटः कलशरूपस्तु विस्तीर्णोऽष्टकरः स्मृतः॥

—पृ.-६७४-६७५ (अ.-५५, श्लो.-२६)

(२२) शिखरैर्बहुभियुक्तश्चतुर्द्वारविभूषितः।

रुचिरैश्चन्द्रशालैश्च बहुभिः परिवारितः॥

चतुरस्रः पञ्चभौमः षाड्विंशद्विस्तविस्तृतः ।

सर्वतोभद्र इत्युक्तः प्रासादो दशपञ्चमः ॥

—पृ.—६७५ (अ.—५५, श्लो.—२७)

(२३) सिंहः सिंहसमाक्रान्तः कोणैर्द्वादशभिर्युतः ।

विष्कम्भादष्टहस्तः स्यादेका तस्य च भूमिका ॥

वृत्तो वृत्ताकृतिः कार्यः संज्ञातुल्यास्तथापरे ।

सान्धकारास्तु सर्वे ते भूमिकैकाः समावृताः ॥

एकाण्डरूपिताः सर्वे पञ्चभिश्चतुरस्रकः ॥

—पृ.—६७६ (अ.—५५, श्लो.—२८)

(२४) द्वादशाङ्गुलकं वक्त्रं ललाटं चतुरङ्गुलम् ।

नाशा ग्रीवा तु कर्तव्या तुल्या चैतत्प्रमाणतः ॥

शङ्खान्तरं ललाटस्य ज्ञेयमष्टाङ्गुलं पृथु ।

हनुद्वयं तु चिबुकमङ्गुलद्वितयं स्मृतम् ॥

चतुरङ्गुलिकौ कर्णौ भ्रुवावेव तथा स्मृते ।

द्व्यङ्गुलं चाक्षिपुटकं तथा नासापुटौ स्मृतौ ॥

कर्णस्रोतोऽङ्गुलमितं सुकुमारं तथैव च ।

अधरोऽङ्गुलमानं तु तदर्धेनोत्तरं स्मृतम् ।

चतुरङ्गुलकं वक्त्रं नासाग्रं द्व्यङ्गुलं स्मृतम् ।

नेत्रे द्व्यङ्गुलके दीर्घे तत्त्रिभागेन तारकः ॥

दृक्तारा पञ्चमांशेन दूषिकाङ्गुलसम्मिता ।

द्व्यङ्गुलं चाक्षिपुटकं तथा नासापुटौ स्मृतौ ॥

कर्णस्रोतोऽङ्गुलमितं सुकुमारं तथैव च ।
 गोच्छा चाङ्गुलिका कार्या तत्समा केशरेखिका ॥
 द्व्यङ्गुलौ तु स्मृतौ शङ्खावायतौ चतुरङ्गुलौ ।
 चतुर्दशाङ्गुलः शीर्षो द्वात्रिंशत् परिणाहतः ॥
 एकविंशत् स्मृता ग्रीवा विस्तारात् स्याद् दशाङ्गुला ।
 ऊरू जङ्घे चतुर्विंशा जानुनी चतुरङ्गुले ॥
 द्वादशाङ्गुलिकौ पादौ विस्तारात् तु षडङ्गुलौ ।
 गुल्फादधोभागगतं चतुरङ्गुलमुन्नतम् ।
 अङ्गुष्ठं त्र्यङ्गुलं दीर्घं पञ्चैव परिणाहतः ॥
 शेषाः पादानुसारेण परिमाणं प्रकल्पयेत् ।
 जङ्घाग्रे परिधिर्ज्ञेयो ह्यङ्गुलानि चतुर्दश ॥
 ऊरू तद्विगुणौ प्रोक्तौ कटिस्तत्त्रिगुणा स्मृता ।
 अङ्गुलं तु भवेन्नाभी वेधगाम्भीर्ययोरपि ॥
 नाभीमध्ये परीणाहश्चत्वारिंशद्विसंयुतः ।
 षोडश स्तनयोर्मध्यं कक्ष्ये ऊर्ध्वं षडङ्गुले ॥
 अष्टाङ्गुलौ स्मृतौ स्कन्धौ बाहू विंशच्चतुर्युतौ ।
 बाहुमूले षोडश स्याद्धस्ताग्रे द्वादश स्मृतः ॥
 षडङ्गुलं हस्ततलं सप्त दैर्घ्येण च स्मृतम् ।
 पञ्चाङ्गुला भवेद् मध्या तर्जन्यार्धाङ्गुलोन्नता ॥
 अनामिका च तत्तुल्या कनिष्ठा चाङ्गुलोन्नता ।
 सुरूपास्ताश्च कर्तव्या द्विपर्वाङ्गुष्ठिका स्मृता ॥

त्रिपर्वाङ्गुलयः शेषा नखाः पर्वार्धविस्तृताः ।

देशवेषयुतान् हस्तान् सौम्यरूपांश्च कारयेत् ॥

स्वरूपा लक्षणोपेता प्रतिमा वृद्धिदा भवेत् ॥

-पृ.-६८७-६८८ (अ.-५७,श्लो.-२९)

(२५) एकदंष्ट्रो गजमुखश्चतुर्बाहुर्विनायकः ।

लम्बोदरःस्थूलदेहो नेत्रत्रयविभूषितः ।

नवकुवलयकान्तिमक्षमालां कमलकमण्डलुदर्पणाक्षहस्ताम् ।

प्रणमतवरयीनपीठापद्मासन सुखितां परमेश्वरीं वितस्ताम् ॥

ब्रह्मा चतुर्मुखो दण्डी कृष्णाजिनकमण्डली ।

विष्णुश्चतुर्भुजः शार्ङ्गी शङ्खचक्रगदाधरः ॥

श्रीवत्साङ्कः पीतवासा वनमालाविभूषितः ।

नरसिंहः स्थूलदेहो रोमावर्तविभूषितः ॥

उद्घाटिमुखः स्रग्वी वह्निकान्तिर्बृहद्भुजः ।

वराहः सूकरमुखश्चतुर्बाहुर्विभूषितः ॥

नीलाञ्जनचयप्रखयो ध्यानशक्तः सुलोचनः ।

ईश्वरो जटिलस्त्र्यक्षो वृषचन्द्राङ्कभूषितः ॥

उरगेन्द्रोपवीती च कृत्तिवासाः पिनाकधृक् ।

चण्डिकाष्टादशभुजा सर्वप्रहरणान्विता ॥

त्र्यक्षा सिंहस्था धन्या महिषासुरसूदिनी ।

मयूरवाहनः स्कन्दः शक्तिकुक्कुटधारकः ॥

सुरूपदेहो विक्रान्तो देवः सेनापतिः शिशुः ।

आदित्यस्तरुणः स्रग्वी कवची खङ्गधृक् तथा॥
 तेजस्वी पङ्कजकरः षड्गर्वश्च किरीटवान्।
 ऐरावतश्चतुर्दन्तः श्वेतगात्रो महागजः॥
 तदारूढो महेन्द्रस्तु वज्रहस्तो महाबलः।
 तिर्यग्ललाटगं नेत्रं तृतीयं तस्य कारयेत्॥
 नीललोहितवर्णा च शची तस्य समीपगा।
 एवं देवगणाः सर्वे स्वायुधाभरणोज्ज्वलाः॥
 कर्तव्याः स्वस्वरूपाश्च सम्पूर्णाः शुभलक्षणाः।
 हस्तमात्रा भवेत् सौम्या द्विहस्तान्नधनप्रदा॥
 सुभिक्षक्षेमदा पुण्या त्रिहस्ता तु चतुष्करा।
 वैकल्यं कुरुते हीना कृशाङ्गी देहनाशिनी॥
 मरणं सक्षतायां तु सुदीर्घा वित्तनाशिनी।
 वामे मता हन्ति पत्नीं कर्तुदक्षिणभागगा॥
 ऊर्ध्वदृष्टिर्नेत्ररोगं गोकर्णा स्यादधोमुखी।
 सुरूपा सुप्रभागेव सर्वाभरणभूषिता॥
 स्वायुधैश्च समायुक्ता कर्तव्या प्रतिमा शुभा।

—पृ.-६९५-६९६ (अ.-५८, श्लो.-५७)

(२६) सुरदारुः शमीवृक्षो मधूकश्चन्दनस्तथा।

प्रतिष्ठार्थं ब्राह्मणानामेते प्रोक्ताः शुभावहाः॥

अरिष्टाश्वत्थखदिरब्लिवाः क्षत्रियजातिषु।

जीवकः खदिरश्चैव सिन्धुकः स्यन्दनस्तथा॥

वैश्यानां शुभदाः प्रोक्तास्तिन्दुकः केसरस्तथा।

सर्जार्जुनाग्रशालाश्च शूद्राणां शुभदाः स्मृताः॥

—पृ.-६९८ (अ.-५८, श्लो.-५७)

(२७) वृक्षवत् प्रतिमा कार्या प्राग्भागाद्युपलक्षिता।

पादाः पादेषु कर्तव्याः शीर्षमूर्ध्वे तु कारयेत्॥

—पृ.-६९८ (अ.-५८, श्लो.-७)

(२८) यार्चा मृद्वारुसम्भूता सायुःश्रीबलदा मता।

सौवर्णीं पुष्टिदा ज्ञेया रत्नजा हितकारिणी॥

राजती कीर्तिदा ज्ञेया ताम्रजा जनवर्धिनी।

महत् करोति भूलाभं यार्चा पाषाणनिर्मिता॥

—पृ.-७०२ (अ.-५९, श्लो.-४-५)

(२९) यार्चा शङ्कुहता सा तु प्रधानकुलनाशिनी।

छिद्रेणोपहता या तु बहुदोषकरी मता॥

—पृ.-६८७-६८८ (अ.-५७, श्लो.-२९)

(३०) अनुरागास्थिता रक्ता विरक्ता वेशमानिनी।

मनोदृष्टिनिबद्धेन हृदयेनाकुलीकृता॥

आकारलिङ्गभेदैश्च ज्ञायते याऽनुरागिणी।

विक्षिप्तमन्यचित्तत्वं गुरुगेहेऽप्यगोपनम्॥

आह्लादनं च शब्देन यस्या सा रागरञ्जिता।

अतोऽपरा तु या नारी सा विरक्तेति कीर्तिता॥

—पृ.-८५३ (अ.-७७, श्लो.-३)

(३१) दृष्टिनिक्षेपते तत्र मनसाऽपि विचिन्तयेत्।

मूलैर्न रक्षते सा तु चित्रं चित्रपटे यथा॥
अकस्मात् पुरतो भूत्वा कञ्चिदाश्लिषति भृशम्।
ऊरू नितम्बे नाभिश्च भूषणानि पयोधरौ॥
करजैरुत्किरेन्नाभिमनुरागेण रञ्जिताम्।
जृम्भते ष्ठीवतेऽत्यर्थं वाग्दुष्टानि ददाति सा॥
कुमारालिङ्गनं चैव दशनैरधरं दशेत्।
एभिर्विकारैर्विज्ञेया मदनार्ता तु कन्यका॥
दर्शनाद्बुध्यते या तु मित्रपक्षं च पूजयेत्।
स्मितं पराङ्मुखं पश्येद् गुणाश्चैवानुकीर्तयेत्॥

-पृ.-८५४ (अ.-७७, श्लो.-४-५)

(३२) दृष्ट्वा न दृश्यते मूढा स्पृष्ट्वा दुर्वचनं वदेत्।

रतिकालावगूढा तु चुम्बिनी मार्जयेन्मुखम्॥
सुप्ता विबुध्यते पश्चाच्छयने तु पराङ्मुखी।
विरक्ता सा स्मृता नारी वर्जनीया प्रयत्नतः॥

-पृ.-८५५ (अ.-७७, श्लो.-७-८)

(३३) दुष्टसङ्गरता या तु सा क्षिप्रं नाशयेत् कुलम्।

तीर्थयात्राटनं भेदे परवेशमसमागमम्॥
देवालये रात्र्यटनं परस्परविलासिभिः।
पितृवेशमनिवासं च न श्रेयः स्वामिना विना॥
घृतकुम्भोपमा नारी पुरुषं वह्निवर्चसम्।

संश्लेषाद् द्रवते कुम्भस्तद्वत् स्त्री पुंसि भाविता॥

निर्जने तु विविक्ताङ्गं या स्त्री पुरुषमीक्षते।

तस्याः प्रस्विद्यते गुह्यमनुग्राह्येच्छयान्विता॥

-पृ.-८५६ (अ.-७७,श्लो.-११)

(३४) निर्जने तु विविक्ताङ्गं या स्त्री पुरुषमीक्षते।

तस्याः प्रस्विद्यते गुह्यमनुग्राह्येच्छयान्विता॥

परस्परमनोरामै रमयित्वा मनः स्त्रियाः।

गर्भं सम्भरते श्रेष्ठं सुभगं दीर्घजीवितम्॥

दुर्मनस्थौ विरक्तौ च भवेतां सङ्गमे यदि।

तदा विरूपाश्चाल्पायुर्मुक्ताङ्गो दुःखितो भवेत्॥

-पृ.-८५९ (अ.-७७,श्लो.-१५)

(३५) नैव दारुणता तस्याः सज्वालायाः स्वभावतः।

लालायाः साग्निकं वक्तव्यतः सा शुभदा शिवा॥

-पृ.-९५८ (अ.-८९,श्लो.-७)

(३६) उलूककङ्कप्लवगा गृध्रश्येनादयश्च ये।

मांसाशिनश्च विहगास्तुल्या वायसचेष्टितैः॥

-पृ.-९८८ (अ.-९४,श्लो.-४८)

(३७) क्रोशादनन्तरं यत् स्याच्छुभं वा यदि वाऽशुभम्।

निष्फलं तच्च विज्ञेयं शकुनानां विचेष्टितम्॥

-पृ.-९९३ (अ.-९४,श्लो.-६२)

(३८) सव्यगे तु सुभिक्षं स्यादपसव्ये तु तस्कराः ।

लीढे प्रजाः प्रहृष्टाः स्युर्ग्रसनं लोकनाशनम् ।।

निरोधे जनहर्षः स्यादारोहे नृपसंक्षयः ।

आमर्दितं चापमर्दे स्वयं क्षुभयन्ति पार्थिवाः ।।

स्वच्छं वर्णप्रदेशं यदाघ्रातं तद्विघातयेत् ।

मध्ये तमसि सन्दृष्टे पीडयेद् मध्यदेशजान् ।।

दृष्टे तमसि पर्यन्ते सस्यनामीतिजं भयम् ।

—पृ.-१३९ (अ.-५, श्लो.-५२)

(३९) दक्षिणो हनुभेदः स्याच्चाग्नेय्यां यदि गच्छति ।

सस्यनाशं च कुरुते नृपभङ्गं सुदारुणम् ।।

—पृ.-१४९ (अ.-५, श्लो.-८२)

(४०) पूर्वोत्तरेऽपरो भेदो नृपपुत्रभयप्रदः ।

—पृ.-१४९ (अ.-५, श्लो.-८३)

(४१) दक्षिणः कुक्षिभेदः स्याद्दामे मोक्षो भवेद्यदि ।

राजपुत्रभयं तत्र दक्षिणाशाद्विषां वधः ।।

—पृ.-१५० (अ.-५, श्लो.-८४)

(४२) सौम्यायां तु यदा मोक्षो वामकुक्षिविभेदतः ।

स्त्रीणां गर्भविनाशाय सौम्याशाधिपतेर्वधः ।।

—पृ.-१५० (अ.-५, श्लो.-८५)

(४३) पायुभेदगते राहौ वायवीनैर्ऋताशयोः ।

गुह्यरोगभयं विन्द्यादामे राज्ञीभयं तथा ।।

—पृ.-१५० (अ.-५, श्लो.-८६)

(४४) ग्रासमोक्षौ यदापूर्वे छर्दनं तु तदा भवेत्।

क्षेमहार्दिप्रदं ज्ञेयं सस्यनिष्पत्तिकारकम्॥

-पृ.-१५१ (अ.-५,श्लो.-८७)

(४५) पूर्वेण ग्रसते राहुरपरस्यां विमुञ्चति।

क्षत्तस्करभयं तत्र मोक्षस्तु जरणं स्मृतम्॥

-पृ.-१५१ (अ.-५,श्लो.-८८)

(४६) यदा प्रकाशो मध्ये स्याद् दुर्भिक्षमरणं तदा।

-पृ.-१५१ (अ.-५,श्लो.-८९)

(४७) पर्यन्ते विमलत्वं स्यात्तमो मध्ये यदा भवेत्।

मध्याख्यदेशनाशः स्याच्छरत्सस्यं विनश्यति।

-पृ.-१५२ (अ.-५,श्लो.-९०)

(४८) नाकस्माद्दर्शनं याति विनोत्पातेन सोमजः।

भयवातातपहिमैरर्घवृद्धिक्षयादिभिः॥

-पृ.-१६१ (अ.-७,श्लो.-१)

(४९) रोहिणीं वैश्वदेवं च सौम्यवैष्णववासवान्।

शशिजश्च यदा हन्ति प्रजा रोगैश्च पीडयेत्॥

-पृ.-१६२ (अ.-७,श्लो.-२)

(५०) रौद्रादीनि यदा पञ्चनक्षत्राणीन्दुनन्दनः।

भिनत्ति शस्त्रदुर्भिक्षव्याधिभिः पीड्यते जगत्॥

-पृ.-१६२ (अ.-७,श्लो.-३)

(५१) हस्तादीनि चरन् षड् वै नक्षत्राणीन्दुनन्दनः ।

गवामशुभदः प्रोक्तः सुभिक्षक्षेमकारकः ॥

—पृ.—१६२ (अ.—७, श्लो.—४)

(५२) भरणी कृत्तिकार्यम्णमहिर्बुध्नं च चन्द्रजः ।

चरन् धातुविनाशाय प्राणिनां परिकीर्तितः ॥

—पृ.—१६३ (अ.—७, श्लो.—५)

(५३) रेवतीं वारुणं मूलमश्विनीं चोपमर्दयन् ।

बुधो वणिग्भिषग्वाहान् जलोत्थांश्च विनाशयत् ॥

—पृ.—१६३ (अ.—७, श्लो.—६)

(५४) पूर्वात्रये चरन् सौम्यो भेदं कृत्वा यदि व्रजेत् ।

क्षुच्छस्त्रतस्करभयैः करोति प्राणिनां वधम् ॥

—पृ.—१६४ (अ.—७, श्लो.—७)

(५५) चत्वारिंशत्तथा त्रिंशद्दिनानि द्वौ च विंशतिः ।

अष्टादशार्द्धमासं च दश चैकयुतानि च ॥

नव च प्राकृताद्यासु सोमजस्तूदितस्तथा ।

अस्तं गतः सर्वकालं तिष्ठतीति विनिश्चयः ॥

—पृ.—१६६ (अ.—७, श्लो.—१२-१३)

(५६) शनैश्चरस्य सूर्यस्य यदृक्षं भोगमागतम् ।

धरित्रीतनयेनापि भिन्नं वक्रप्रदूषितम् ॥

राहुग्रस्तमथोल्काभिर्हतमुत्पातदूषितम् ।

चन्द्रेण पीडितं यच्च प्रकृतेरन्यथास्थितम् ॥

तच्चोपहतकं विन्द्यान्नक्षत्रं हन्ति सर्वदा।

स्ववर्गमन्यथा नित्यं पुष्पाति निरुपद्रवम्॥

-पृ.-२७६ (अ.-१५,श्लो.-३१-३२)

(५७) सितादौ मार्गशीर्षस्य प्रतिपद्विसे तथा।

पूर्वाषाढागते चन्द्रे गर्भाणां धारणं भवेत्॥

-पृ.-३१९ (अ.-२१,श्लो.-६)

(५८) प्रवर्षणे यथा देशं वर्षणं यदि वृश्यते।

वर्षाकालं समासाद्य वासवो बहु वर्षति॥

-पृ.-३३६ (अ.-२३,श्लो.-४)

(५९) अनागतमतीतं वा ग्रहणे पर्व दृश्यते।

गर्भस्त्रावमनावृष्टिं फलं पुष्पं विनश्यति॥

-पृ.-१२५ (अ.-५,श्लो.-२४)

(६०) चन्द्रार्कयोरेकमासे ग्रहणं न प्रशस्यते।

परस्परं वधं कुर्युः स्वबलक्षुभिता नृपाः॥

-पृ.-१२६ (अ.-५,श्लो.-२६)

(६१) उदितास्तमितौ ग्रस्तौ सर्वसस्यक्षयङ्करौ।

सर्वग्रस्तौ यदा पश्येद्दुर्भिक्षं तत्र जायते॥

प्रथमांशे विप्रपीडा क्षत्रियाणां द्वितीयके।

शूद्राणां च तृतीयेऽंशे चतुर्थे मध्यदेशिनाम्॥

वैश्यानां पञ्चमे खांशे षष्ठांशे प्रमदाभयम्।

दस्युप्रत्यन्तकम्लेच्छविनाशः सप्तमांशके॥

येषामंशे भवेन्मोक्षस्तज्जातानां शुभं भवेत् ।

—पृ.—१३० (अ.—५, श्लो.—२८—३१)

(६२) सौम्यायामागतो विप्रान् पूर्वस्यां क्षत्रजातयः ।

वैश्यान् दक्षिणतो राहुर्हन्ति पश्चिमतोऽपरान् ॥

—पृ.—१३१ (अ.—५, श्लो.—३२—३४)

(६३) पूर्वे सलिलघाती स्यात् पश्चाद्धान्यकृषीवलान् ।

याम्ये जलचरान् हन्ति सौम्ये गोनाशकः स्मृतः ॥

म्लेच्छान् यायिनृपान् हन्ति विदिक्स्थः सिंहिकासुतः ॥

—पृ.—१३२ (अ.—५, श्लो.—३२—३४)

(६४) संवत्सरे युगे चैव षष्ठ्यब्देऽङ्गिरसः सुतः ।

यन्नक्षत्रोदयं कुर्यात्तत्संज्ञं वत्सरं विदुः ॥

—पृ.—१७१ (अ.—८, श्लो.—१)

(६५) कार्तिकादिसभा ज्ञेया द्विनक्षत्रविचारिणा ।

त्रिभं भाद्रपदे ज्ञेयं फाल्गुने श्रावणे तथा ॥

—पृ.—१७५ (अ.—८, श्लो.—२)

(६६) कृत्तिका रोहिणी चोभे संवत्सरतनुः स्मृता ।

अषाढाद्वितयं नाभी सार्पं हत्कुसुमं मघा ॥

कूरग्रहहते देहे दुर्भिक्षानलमारुता ।

क्षुब्धयं तु भवेन्नाभ्यां पुष्पे मूलफलक्षयः ॥

हृदये सस्यहानिः स्यात् सौम्यैः पुष्टिः प्रकीर्तिता ॥

—पृ.—१८२ (अ.—८, श्लो.—१९)

(६७) त्रिष्वश्विन्यादिषु यदा चरति भृगुनन्दनः ।

नागवीथीति सा ज्ञेया प्रथमान्या निबोधत ॥

रोहिण्यादिगजा ज्ञेयाऽदित्याद्यैरावती स्मृता ।

मघाद्या वृषभा ज्ञेया हस्ताद्या गौः प्रकीर्तिता ॥

जारद्वी विशाखाद्या मूलाद्या मृगवीथिका ।

अजवीथी विष्णुभाद्याऽजाद्या तु दहना स्मृता ॥

—पृ.-१९५ (अ.-९, श्लो.-१)

(६८) नक्षत्राणां त्रयो मार्गा दक्षिणोत्तरमध्यमाः ।

उदक्स्थास्तारकाः सौम्यो मध्यमो मध्यमाः स्मृतः ॥

दक्षिणा दक्षिणो मार्गो नक्षत्रेषु प्रकीर्तितः ।

नक्षत्रात् सौम्यगः सौम्यमार्गस्थो ग्रह उच्यते ॥

दक्षिणे दक्षिणो मार्गो मध्ये मध्य इति स्मृतः ।

—पृ.-१९८ (अ.-९, श्लो.-५)

(६९) भेदयेत् कृत्तिकां शुक्रो बहुतोयं विमुञ्चति ।

रोहिण्यां मरणं घोरं गृध्राकुलभयाकुलम् ॥

मृगे तु सर्वसस्यानां क्षयं कुर्याद् भृगोः सुतः ।

आर्द्रासु च कलिङ्गानां कोशलानां भयावहः ॥

पुनर्वसौ विदर्भाणां पीडयत्युशनास्तथा ।

पुष्ये पुष्टिं समायान्ति जनाः सस्यानि वृष्टयः ॥

आश्लेषासूशना भेदात् पीडयेत् भूजगैः प्रजाः ।

मघाभेदकरः शुक्रो महामात्रांश्च पीडयेत् ॥

भाग्ये शबरविध्वंसं बहुवृष्टिं प्रमुञ्चति ।
 आर्यम्णे तु कुरुक्षेत्रं पाञ्चालांश्चोपतापयेत् ॥
 हस्ते चित्रकरणां तु पीडा वृष्टिक्षयो भवेत् ।
 सुवृष्टिं कूपकृत्पीडां चित्राभेदं यदा व्रजेत् ॥
 स्वातिभेदे सुवृष्टिं च वणिग्नाविकभीतिदः ।
 विशाखायां सुवृष्टिं च मैत्रे मित्रं विरुध्यति ॥
 ऐन्द्रे पौरविरोधः स्यान्मूले तु भिषजां भयम् ।
 आप्ये वैश्वे व्याधिभयं वैष्णवे कर्णवेदना ॥
 धनिष्ठासु कुकर्मस्थान् वारुणे शौण्डिकक्षयम् ।
 प्रोष्ठपादे पूर्वसक्तानहिर्बुध्न्ये फलक्षयः ॥
 यायिनां सनृपणां च पौष्णे ज्ञेयं महद्भयम् ।
 अश्विन्यां हयपीडाकृद् भरण्यां कृषिजीविनाम् ।

—पृ.-२०७-२०८ (अ.-९, श्लो.-३५)

(७०) कृष्णपक्षे ह्यमावास्या चतुर्दश्यष्टमीषु च ।

उदयं भार्गवः कुर्यात्तदा वृष्टिं प्रमुञ्चति ॥

—पृ.-२०८ (अ.-९, श्लो.-३६)

(७१) प्रागाद्धं नर्मदायाश्च शोणः शबरमागधाः ।

उड्रा वङ्गा कलिङ्गाश्च वाह्लीका यवनाः शकाः ॥

काम्बोजा मेकलाः सुह्याः प्रागज्योतिषकिरातकाः ।

चीनाः सर्वे सुशैलेयाः पार्वता बहिरन्तजाः ॥

यमुनाया याम्यकूलं कौशाम्ब्यौदुम्बराणि च ।

विन्ध्यारवी च पुण्ड्राश्च वर्द्धमानाश्च पर्वताः ।।
श्रीपर्वतश्चेदिपुरं गोलाङ्गूलं तथैव च ।
इक्षुमत्याश्रिता ये च जनाः शूराः मदोत्कटाः ।।
कान्तारमथ गोपाश्च कन्दरास्तस्करास्तथा ।
समरे विषमाः शूरास्तरवः कटुका अपि ।।
चतुष्पदा भेषजं च धान्यं वा भिषजस्तथा ।
अरण्यवासिव्यालाश्च कार्षका बालकास्तथा ।।
गौरपत्यं च किञ्चल्कं पुंसंज्ञा ये च जन्तवः ।
सर्वेषां भास्करः स्वामी तेजस्तेजस्विनामपि ।।

—पृ.—२७८ (अ.—१६, श्लो.—१-५)

(७२) पर्वता जलदुर्गाश्च कोशलास्तङ्गणा हलाः ।
स्त्रीराज्यं भरुकच्छश्च तुषारा वनवासिनः ।।
मौक्तिकं मणिशङ्खबज्रमौषधं कुसुमं फलम् ।
द्वीपा महार्णवे ये च मधुरा लवणादयः ।।
गोधूमाः शालयः शृङ्गिकार्षकाश्च यवा अपि ।
सोमपा ब्राह्मणा ये च यज्ञज्ञास्तु सुरासवम् ।।
स्त्रीसौभाग्यसमेताश्च लास्यहास्येक्षितानि च ।
निशाचराधिपश्चन्द्रो हृष्टानां च प्रकीर्तितः ।।

—पृ.—२७९ (अ.—१६, श्लो.—६-८)

(७३) महेन्द्रविन्ध्यमलयाः सिप्रा वेणा महानदी ।
गोदावर्या नर्मदाया भीमायाः पश्चिमा दिशः ।।

चेदिकाः कौङ्कणा दुर्गा द्रविडा वेत्रवन्नदी।
मन्दाकिनी पयोष्णी च मालती सिन्धुपारकाः॥
पाण्ड्याश्योत्तरदेशस्था विदेहान्ध्राश्मकास्तथा।
भासापराः कुन्तलाश्च केरला दण्डकास्तथा॥
नागराः पौरवाश्चैव कार्षकाः शस्त्रवृत्तयः।
हुताशनाजीविनो ये कुञ्जराः पशुपास्तथा॥
सांग्रमिका नृशंसाश्च सङ्कराश्चोपघातकाः।
कुमारा भूमिजस्योक्ता दाम्भिकास्तस्करास्तथा॥

—पृ.-२८०-२८१ (अ.-१६, श्लो.-९-१४)

(७४) चित्रकूटगिरी रम्यो हिमवान् कौशिकी तथा।
मथूरायाश्च पूर्वाद्धं लोहित्यः सिन्धुरेव च॥
गाम्भीरिका च सरयू रथाख्या गण्डकी नदी।
गान्धर्वा लेखहाराश्च तथोदाराश्च कृत्रिमाः॥
वैदेहाः सर्वजलजाः काम्बोजाश्च सुराष्ट्रिकाः।
गन्धयुक्तिविदो ये च सौगन्धिपदलेपनाः॥
सुवर्णरजतं रत्नं मातङ्गतुरगादि यत्।
पौरा जनपदाः सौम्याः सोमपुत्रवशे स्थिताः॥

—पृ.-२८२ (अ.-१६, श्लो.-१५-१९)

(७५) त्रैगर्तसिन्धुसौवीराः शतद्रूमथूरे अपि।
स्रुध्वोदीच्यविपाशाश्च पारताम्बष्ठकास्तथा॥
राजा पुरोहितो मन्त्री माङ्गल्यं पौष्टिकं व्रतम्।

कारुण्यं कर्मसिद्धानां विद्याशोचतपस्विनाम् ।।
मत्स्याश्च वाटधानाश्च यौधेयाश्चार्जुनायनाः ।
सारस्वतजाश्च रमठा हस्त्यश्वध्वजचामराः ।।
शब्दार्थविदुषः पौर नीतिज्ञा शीलसंयुताः ।
मांसीतगरकुष्ठं च शैलेयं लवणं रसाः ।।
मधुरस्वादवल्लीजं विप्राणां चाधिपो गुरुः ।।

—पृ.-२८३(अ.-१६,श्लो.-२०-२४)

(७६) चन्द्रभागां वितस्तां चैरावतीं च पिबन्ति ये ।

पुष्करावतकैकेया गान्धारप्रस्थलास्तथा ।।
दशार्णा मालवास्तक्षशिला मौक्तिकमेव च ।
धनाढ्याः कुञ्जरा अश्वाः प्रस्थलं च विलेपनम् ।।
सुरूपसुभगोद्यानकामुकाः कामचारिणः ।
वेसरा मधुरा हृद्याः सलिलाशयजीविनः ।।
तरुणा योषितः क्रीडाविदुषो जनगोष्ठिकाः ।
चित्राण्डजाश्च कौशेयं पत्रौर्णं काशिकौशिकाः ।।
पिप्पल्यश्चन्दनं जातीफलमामलकानि च ।
गन्धपत्रस्य लोघ्नस्य शुक्रश्चाधिपतिः स्मृतः ।।

—पृ.-२८५(अ.-१६,श्लो.-२५-२९)

(७७) अर्बुदो रैवतगिरिः सौराष्ट्राभीरकास्तथा ।

सरस्वतीपश्चिमाशा प्रभासं कुरुजाङ्गलम् ।।
आनर्तशूद्रा विदिशा खलतैलिकनीचकाः ।

वेदस्मृती सौकरिकाः मलिनश्च महीतरम् ।।
दुःशीलशाकुना हीनाः पशुबन्धनकास्तथा ।
पाखण्डिनश्च वैतण्डा निर्ग्रन्थाः शबराः कृशाः ।।
विरूपाः कटुतिक्तानि रसायनविषादिनः ।
पुलिन्दास्तस्कराः सर्पा महिषोष्ट्रखराः शुनी ।।
चणका वातला वल्लाः पुंस्त्वसत्त्वविवर्जिताः ।
काकगृध्रशृगालानां वृकाणां च प्रभुः शनिः ।।

—पृ.—२८६(अ.—१६,श्लो.—३०—३३)

(७८) बुभुक्षितास्तीक्ष्णरेषा विभिन्नाः कुलपांसनाः ।
नीचा म्लेच्छोत्सादकाश्च गर्तस्थाः पारदारिकाः ।।
सत्यधर्मविहीनाश्च गिरिस्थाः कन्दराश्रिताः ।
प्रतापसत्यहीनाश्च शृगालादा महाशनाः ।।
तिलाश्च बाहुयुद्धज्ञा माषाश्चौराः खराश्चराः ।
यज्ञान् हिंसन्ति ते नित्यं राहुस्तेषामधीश्वरः ।।

—पृ.—२८७(अ.—१६,श्लो.—३४—३६)

(७९) प्राकाराभ्युच्छिताः शृङ्गगिरिस्था विजिगीषवः ।
प्रत्यन्तवासाभिरताः परच्छिद्रविशारदाः ।।
मूर्खा विज्ञानहीनाश्च निर्मर्यादा नरास्तथा ।
परदाररता नीचाः केतोरिति विनिर्दिशेत् ।।

—पृ.—२८७(अ.—१६,श्लो.—३७—३८)

(८०) सर्वग्रहेभ्यः शीघ्रेन्दुस्ततस्तस्यैव चात्मजः ।

भार्गवो रविभौमौ च जीवो मन्दः शनैश्चरः ॥

शीघ्रगा मन्दगाश्चैते काले त्वेकर्क्षगामिनः ।

ततो योगो भवेदेषां यतोऽशत्वैकमाश्रिताः ॥

उपर्युपरिसंस्थास्ते दृश्यन्ते युगपत् स्थिताः ।

भेदोल्लेखांशुमर्दाश्चापसव्यश्च तथापरः ॥

चतुष्प्रकारः संयोगो युद्धे तु दिविचारिणम् ॥

—पृ.-२९२(अ.-१७,श्लो.-२-३)

(८१) भूमिपुत्रादयः सर्वे यस्यामस्तमिते रवौ ।

दृश्यन्तेऽस्तमये वापि यत्र यान्ति रवेस्ततः ॥

दुर्भिक्षं शस्त्रकोपं च जनानां मरकं(णं?) भवेत् ।

अन्योन्यं भूमिपाः सर्वे विनिघ्नन्ति प्रजास्तथा ॥

—पृ.-३१४(अ.-२०,श्लो.-९)

(८२) विहायोक्तं च संस्थानं दृश्यते वै ग्रहा यदा ।

तदा न तत्फलं ब्रूयाल्लोके नाशुभदाश्च ते ॥

—पृ.-३१४(अ.-२०,श्लो.-२)

(८३) संवर्तसङ्गमौ मध्यौ सम्मोहो भयदः स्मृतः ।

कोशश्चानिष्टफलदः समाजाख्यः सुमध्यमः ॥

सन्निपाते महावैरमन्योन्यमुपजायते ।

—पृ.-३१७(अ.-२०,श्लो.-९)

(८४) शीतमभ्रं तथा वायुश्चन्द्रार्कपरिवेषणम्।

माघे मासि परीक्षेत श्रावणे वृष्टिमादिशेत्॥

फाल्गुने चात्र सङ्घातं वृष्टिस्तनितमेव च।

पुरोवाताश्च ये प्रोक्ता मासि भाद्रपदे शुभम्॥

बहुपुष्पफलाः वृक्षा वाताः शर्करवर्षिणः।

शीतवर्षं तथाभ्राणि चैत्रेणाश्वयुजं वदेत्॥

वहन्ति मृदवो वाताः पुरःशीघ्रं प्रदक्षिणाः।

वैशाखे तानि रूपाणि कार्तिके मासि वर्षति॥

—पृ.—३२५(अ.—२१,श्लो.—१९-२२)

(८५) ज्येष्ठस्य शुक्लाष्टम्यां तु नक्षत्रे भगदैवते।

चत्वारो धारणाः प्रोक्ता मृदुवातसमीरिताः॥

नीलाञ्जननिभैर्मैघैर्विद्युत्स्थगितमारुतैः।

विस्फुलिङ्गरजोधूम्रैश्छन्नौ शशिदिवाकरौ॥

एकरूपाः शुभो ज्ञेया अशुभा सान्तराः स्मृताः।

अनार्यैस्तस्करैर्घोरैः पीडा चैव सरीसृपैः॥

ततः स्वात्यादिनक्षत्रैश्चतुर्भिः श्रावणादयः।

परिपूर्णाः शुभास्ताः स्युः सौम्याः शिवसुभिक्षकाः॥

स्वातौ तु श्रावणं हन्याद्वृष्टेऽथेन्द्राग्निदैवते।

भाद्रपदे त्ववृष्टिः स्यान्मैत्रे चाश्वयुजे स्मृता॥

ऐन्द्रे तु कार्तिके त्वेवं वृष्टे वृष्टिं निहन्ति च॥

एतेषु यदि नो वृष्टिस्तदा सौभिक्षलक्षणम्।

—पृ.—३३३(अ.—२२,श्लो.—२)

(८६) अन्यदेशाङ्किताः कुम्भा भिद्यन्ते च स्रवन्ति च।

बन्धहीना वितोयाश्च तेऽभियोज्या नृपेण वै।।

—पृ.—३५२(अ.—२४,श्लो.—२७)

(८७) दिनरात्र्यन्तरं सन्ध्या सूर्यास्याद्धं प्रदृश्यते।

यावच्च तावदारभ्य शुभा वाप्यशुभापि वा।।

नभोऽमलं शुभदिशः पद्मारुणसमप्रभाः।

मारुतो वाति सुरभिः सुखदो मृदुशीतलः।।

एषा सन्ध्या शुभा ज्ञेया विपरीताऽशुभा स्मृता।

रूक्षा च सविकारार्का क्रव्यादखरनादिता।।

स्निग्धा दण्डपरीवेषा सुरचापविभूषिता।

क्षिप्रं वर्षप्रदा सन्ध्या जयाऽऽरोग्यविवृद्धिदा।।

—पृ.—३९१(अ.—३०,श्लो.—३०)

(८८) प्राच्यां दिशि प्रदीप्तायां श्रेणीनां भयमादिशेत्।

आग्नेय्यां तु कुमाराणां वैश्यानां दक्षिणे तथा।।

नैऋत्यां च स्त्रियं हन्ति शूद्रान् पश्चिमतस्तथा।

वायव्यायां चौरभयं विप्राणामुत्तरे तथा।।

पाखण्डिवणिजां पीडा ह्यैशानी यदि दीप्यते।

—पृ.—३९४(अ.—३१,श्लो.—४)

(८९) वारुणस्योपरि पृथ्वी सशैलवनकानना।

स्थिता जलजसत्त्वाश्च सक्षोभाश्चालयन्ति ताम्।।

—पृ.—३९५(अ.—३२,श्लो.—१)

(१०) ऐन्द्रश्चानिलजं हन्ति वायव्याश्चापि शक्रजम्।

आप्यो हौतभुजं हन्ति चाग्निर्वारुणसम्भवम्॥

वाय्वग्निमिश्रितो यश्च वेलामण्डलसम्भवः।

दुर्भिक्षव्याधिरोगैस्तु पीडयन्ते तत्र जन्तवः॥

माहेन्द्रे वारुणे यत्र वेलामण्डलसम्भवः।

सुर्भिक्षक्षेमधर्माणां तत्र वृष्टिः प्रतिष्ठिता॥

—पृ.-४०४(अ.-३२,श्लो.-२६)

(११) वायव्ये मण्डले नित्यं योजनानां शतद्वयम्।

दशाधिकमथाग्नेय ऐन्द्रे षष्ठ्याधिकं शतम्॥

शतं चाशीतिसंयुक्तं वारुणे मण्डले चलेत्।

—पृ.-४०५(अ.-३२,श्लो.-२८)

(१२) नरेभतुरगाश्वाश्मवृक्षेषु च पतेत् सदा।

ज्वलन्ती चक्रवद् दृश्या त्वशं नी रावसंयुता॥

विद्युत्त्रासकरी भीमा शब्दयन्ती तटत्तटा।

बृहच्छीर्षाऽतिसूक्ष्मा च जीवेषु च पतेत्सदा॥

धनूंषि दश या दृश्या सा च धिषण्या प्रकीर्तिता।

ज्वलिताङ्गारसदृशी द्वौ हस्तौ सा प्रमाणतः॥

पद्मताम्राकृतिश्चैव हस्तमात्रायता गता।

तिर्यगूर्ध्वमधो याति सोह्यमानेन तारका॥

उल्का मूर्धनि विस्तीर्णा पतन्ती वर्धते तु सा।

तनुपुच्छा नृमात्रा तु बहुभेदसमावृता॥

आयुधप्रेतसदृशी जम्बुकोष्ठखराकृतिः ।

धूम्रवर्णो तु पापाख्या विशीर्णा या तु मध्यमा ।।

ध्वजपद्मभङ्गसाभा पर्वताश्वसमप्रभा ।

श्रीवृक्षशङ्खसदृशी या चोल्का सा शिवप्रदा ।।

-पृ.-४०९(अ.-३३,श्लो.-१०)

(९३) नक्षत्राणि ग्रहाश्चैव यद्युल्काध्वस्तधूमिताः ।

तद्देशनाथनाशाय लोकानां सम्भ्रमाय च ।।

-पृ.-४११(अ.-३३,श्लो.-१७)

(९४) पार्थिवे प्रस्थिते दीप्ता पतत्युल्का महास्वना ।

तां दिशं सिद्ध्यते सिद्धिं विजयं लभते चिरात् ।।

-पृ.-४१५(अ.-३४,श्लो.-३०)

(९५) सितपीतेन्द्रनीलाभा रक्तकापोतबभ्रवः ।

शबला वह्निवर्णाश्चविज्ञेयास्ते शुभप्रदाः ।।

ऐन्द्रयाम्यप्यनैर्ऋत्यवारुणाः सौम्यवह्निजाः ।

दृश्यादृश्येन भावेन वायव्यः सोऽपि कष्टदः ।।

-पृ.-४१६(अ.-३४,श्लो.-३)

(९६) शिशिरे चाषवर्णश्च वसन्ते शिखिसन्निभः ।

ग्रीष्मे रजतसङ्काशः प्रावृट् तैलसमप्रभः ।।

गोक्षीरसदृशः शस्तः परिवेषः शरत्स्मृतः ।

हेमन्ते जलसङ्काशः स्वकाले शुभदः स्मृतः ।।

-पृ.-४१६(अ.-३४,श्लो.-४)

(१७) परिवेषाभ्यन्तरगौ द्वौ ग्रहौ यायिनागरौ।

युद्धं च भवति क्षिप्रं घोररूपं सुदारुणम्॥

मण्डलान्तरिताः पञ्च जगतः संक्षयावहाः।

अथ ताराग्रहस्यैव नक्षत्राणामथापि वा॥

परिवेषो यदा दृश्यस्तदा नरपतेर्वधः।

यदि केतूदयो न स्यादन्यथा तद्वदेत् फलम्॥

—पृ.—४२१(अ.—३४,श्लो.—१८)

(१८) अनन्तकुलजाता ये पन्नगाः कामरूपिणः।

तेषां निःश्वाससम्भूतमिन्द्रचापं प्रचक्षते॥

—पृ.—४२३(अ.—३५,श्लो.—२)

(१९) अवृष्टौ वर्षगं कुर्यादैन्द्रीं दिशमुपाश्रितम्।

पश्चिमायां महद्वर्षं करोतीन्द्रधनुः सदा॥

रात्रौ चेद् दृश्यते पूर्वे भयं नरपतेर्भवेत्।

याम्यायां बलमुख्यश्च विनाशमभिगच्छति॥

पश्चिमायां प्रधानस्य सौम्यायां मन्त्रिणो वधः।

स्निग्धवर्णैर्धनैः शुभ्रैर्वारुण्यां दिशि दृश्यते॥

बहूदकं सुभिक्षं च शिवं सस्यप्रदं भवेत्।

—पृ.—४२५(अ.—३५,श्लो.—७)

(१००) बहुवर्णं पताकाढ्यं गन्धर्वनगरं महत्।

दृष्टं प्रजाक्षयकरं सङ्ग्रामे लोमहर्षणम्॥

—पृ.—४२७(अ.—३६,श्लो.—५)

- (१०१) याम्ये वातप्रदो ज्ञेय उत्तरे वृद्धिदो रवेः ।
उभयोः पार्श्वयोर्भाति सलिलं भूरि यच्छति ।।
-पृ.-४२८ (अ.-३७, श्लो.-३)
- (१०२) मेषे सुवर्णस्थलजा गौधूमाजाविकास्तथा ।
ग्रहवर्णर्क्षसंयोगे शोभने सफलं भवेत् ।।
-पृ.-४३६ (अ.-४०, श्लो.-२)
- (१०३) वृषे महिषगोवस्त्रशालयः पुष्पसम्भवाः ।
मिथुने धान्यशालूकवलयः कार्पासशारदम् ।।
-पृ.-४३६ (अ.-४०, श्लो.-३)
- (१०४) कर्कटे फलदूर्वाश्च कोद्रवः कदला तथा ।
सिंहे धान्यं सर्वरसाः सिंहादीनां त्वचो गुडाः ।।
-पृ.-४३७ (अ.-४०, श्लो.-४)
- (१०५) कन्यायां मुद्गनीवारकुलत्थाः सकला यवाः ।
तुले तु यवगोधूममाषाः सिद्धार्थकास्तथा ।।
-पृ.-४३७ (अ.-४०, श्लो.-५)
- (१०६) अलिनीक्षुरसं सैक्यमाजं लोहं सकांस्यकम् ।
धान्यं धनुषि वस्त्राणि लवणं तुरगास्तथा ।।
-पृ.-४३७ (अ.-४०, श्लो.-६)
- (१०७) मकरे सस्यसीसं च सुवर्णगुडधातुजम् ।
कुम्भे कुसुमचित्राणि हंसाश्च जलजास्तथा ।।
-पृ.-४३८ (अ.-४०, श्लो.-७)

(१०८) पद्ममुक्ताफलादीनां द्रव्याणां मीन ईश्वरः ।

—पृ.—४३८(अ.—४०,श्लो.—८)

(१०९) चतुःसप्तद्विपञ्चस्थो नवदिगुरुद्रगो गुरुः ॥

यस्य राशेस्तदुक्तानां द्रव्याणां वृद्धिदः स्मृतः ॥

शुक्रः षट्सप्तमस्थो वा हानिकृद्वृद्धिदोऽन्यगः ।

द्वयेकादशदशार्थाष्टसंस्थितः शशिजः शुभः ।

पापास्तूपचयस्थाश्च वृद्धिं कुर्वन्ति नान्यथा ॥

—पृ.—४३९(अ.—४०,श्लो.—९-१०)

(११०) राशेरनिष्टस्थानेषु पापाश्च सबलाः स्थिताः ।

तद्द्रव्याणां नाशकरा दुर्लभास्ते भवन्ति हि ॥

—पृ.—४३९(अ.—४०,श्लो.—११)

(१११) इष्टस्थाने स्थिताः सौम्या बलिनो येषु राशिषु ।

भवन्ति तद्भवानां च द्रव्याणां शुभदाः स्मृताः ॥

—पृ.—४३९(अ.—४०,श्लो.—१२)

(११२) उल्कातिवृष्टिर्ग्रहणे सूर्येन्द्रोः परिवेषणम् ।

प्रतिसूर्यादयो येऽन्ये पक्षमासान्तसंक्षये ॥

तिथौ निरीक्ष्य चोत्पातान् ब्रूयाल्लोके शुभाशुभम् ।

सुभिक्षदुर्भिक्षकृतान् विशेषोऽत्र विचारतः ॥

प्रतिमासं विधानज्ञो नान्यस्मिन् दिवसे वदेत् ।

अन्यत्र ये भवन्त्येते सर्वे ते नृपदोषदाः ॥

—पृ.—४४०-४४१(अ.—४१,श्लो.—१-२)

- (११३) राशौ राशौ स्थितः सूर्यः शशी वा मित्रसंयुतः ।
अधिमित्रेण सन्दृष्टो यथा लाभप्रदः स्मृतः ॥
-पृ.-४४३(अ.-४१,श्लो.-१३)
- (११४) अत्रार्कशशिनौ सौम्यैः संयुक्तौ वा निरीक्षितौ ।
शुभग्रहस्थानगतौ सद्योऽर्घस्य विवृद्धिदौ ॥
विपरीतस्थितावेतौ पापयुक्तौ निरीक्षितौ ।
अर्घहानिकरौ प्रोक्तौ मिश्रितौ मध्यमौ स्मृतौ ॥
-पृ.-४४४(अ.-४२,श्लो.-१४)
- (११५) शालिजातकसिद्धार्थान् कुष्ठं भल्लातकं तथा ।
अश्वेषु कण्ठे बध्नीयात् सप्ताहं शान्तिमाचरेत् ॥
-पृ.-४६५(अ.-४३,श्लो.-५)
- (११६) पौष्टिकैर्विविधैर्मन्त्रैः पुरोधा ज्वलनं हुनेत् ।
हुतान्ते भोजयेद्विप्रान् दक्षिणां विपुलां ददेत् ॥
-पृ.-४६६(अ.-४३,श्लो.-६)
- (११७) अष्टमेऽह्नि पुरस्कृत्य राजा पौरजनैर्वृतः ।
गच्छेच्छान्तिगृहं हृष्टः शङ्खतूर्यरवैः सह ॥
-पृ.-४६७(अ.-४३,श्लो.-८)
- (११८) स्थूलोऽभ्युन्नतकण्ठो यो भद्रः कृष्णगलः स्मृतः ।
कृष्णमूर्धा गलान्तं यः स सम्पूर्ण इति स्मृतः ॥
करटान्तौ सितौ यस्य कृष्णो बिन्दुर्गले तथा ।
स रिक्त इति निर्दिष्टः पीतो गोपीतकः स्मृतः ॥

नामानुरूपेण फलं विहगानां विनिर्दिशेत्॥

—पृ.-४७५ (अ.-४४, श्लो.-२-३)

(११९) मैथुनं कुरुते यत्र तत्र वै निधिमादिशेत्।

भुक्तं छर्दयते यत्र तत्र काचमधो भवेत्॥

पुरीषं यत्र कुरुते तत्राङ्गारं विनिर्दिशेत्।

—पृ.-४७७ (अ.-४४, श्लो.-१२)

(१२०) प्रथमे दर्शने पाकमावर्षात् प्रवदेद् बुधः।

प्रतिदैवसिके वाच्यं दर्शनेऽस्तमये फलम्॥

—पृ.-४७८ (अ.-४४, श्लो.-१६)

(१२१) भौमं शान्तिहतं नाशमुपगच्छति मार्दवम्।

नाभसं न शमं याति दिव्यमुत्पातदर्शनम्॥

—पृ.-४८१ (अ.-४५, श्लो.-५)

(१२२) क्रियमाणं यदा पत्रं मध्ये स्फुटति भिद्यते।

तदा नृपभयं प्रोक्तं यस्यार्थं वा प्रकल्पितम्॥

सुलक्षणं प्रमाणस्थं सुकरं च हितावहम्।

सुरूपं दर्शनीयं च प्रजानां वृद्धिदं स्मृतम्॥

—पृ.-५३६ (अ.-४९, श्लो.-७)

(१२३) उत्पन्नो न पुनश्छेद्यो निष्पन्नो यः प्रमाणतः।

मुष्ट्या भङ्गे प्रियते स्वामी तदग्रे तस्य मातरम्॥

तस्मान्न छेदयेत् खड्गमात्मनोऽशुभदं यतः।

निघर्षणैः प्रमाणस्थः कार्यो येन शुभो भवेत्॥

—पृ.-५३८ (अ.-४९, श्लो.-८)

२) अथ मुहूर्तचिन्तामणावुद्धृतकश्यपवचनानि :-

ग्रन्थः - मुहूर्तचिन्तामणिः। (मुहूर्तचिन्तामणिग्रन्थलेखनकालशकाब्दः-१५२२)

(पीयूषधाराटीका लेखनकालः ख्रि.-१६०३, शकाब्दः १५२५), ग्रन्थकर्ता -राम अनन्त भट। पीयूषधाराटीकाकर्ता- गोविन्द नीलकण्ठ भट्ट। मङ्गलाहिन्दीटीकाकर्ता- पं.श्रीकमलाकान्त ठाकुर (मैथिलः)। प्रकाशकः-भारतीय विद्या प्रकाशन वारणसी (भारत)। संस्करणम्- प्रथमम्, ख्रि.-१९९८।

(१) यदाह कश्यपः -

दारत्विग्भूमहंतृंश्च व्यङ्गान्नक्षत्रसूचकान्।

वर्जयेद् ब्राह्मणानेतान्सर्वकर्मसु यत्नतः॥

-पृ.-६। (अ.१,श्लो.२)

(२) कश्यपोऽपि तथैवाह -

आदित्यभौमयोर्नन्दा भद्रा शुक्रशशाङ्कयोः।

जया सोम्ये गुरौ रिक्ता पूर्णार्कावमृता शुभा॥

- पृ.-११। (अ.१,श्लो.५)

क.सं.-१८.२१

(३) कश्यपोऽपि -

षष्ठ्यां दर्शप्रतिपदि द्वादश्यां च दिनक्षये।

कुर्यादामलकस्नानं दशम्यां मूढधीर्नरः॥

पुत्रनाशो भवेत्तस्य त्रयोदश्यां धनक्षयः।

सम्पत्पुत्रक्षयस्तस्य द्वितीयायामसंशयम्॥

सप्तम्यां च नवम्यां च अमायां कुलनाशनम्।

-पृ.-१३। (अ.१,श्लो.७)

-क.सं.-१२.२०,२३-२४

- (४) पूर्णः क्षीणोऽपि वा चन्द्रो लग्ने सर्वत्र गर्हितः ।
 -पृ.-६ । (अ.२३, श्लो. ३२)
 -क.सं.-२२.४३
- (५) ग्रस्तोदये परो दोषो ग्रस्तास्तेऽर्वाक् शनीनयोः ।
 द्युनिशार्धे तूभयं स्यात्खण्डिखण्डव्यवस्थयोः ॥
 -पृ.-२६ । (अ.१, श्लो. ३३)
 -क.सं.-३२.१३
- (६) उपवासव्रतोद्वाहयात्राक्षौरोपनायनम् ।
 तिथिवशान्निखिलं चान्द्रमानेन गृह्यते ॥
 -पृ.-२७ । (अ.१, श्लो. ३४-३५)
 -क.सं.-११.५
- (७) महावैधृतिपाताभ्यां दूषितं लग्नमुत्तमम् ।
 राजावधूतं पुरुषं यद्वत्तत्सम्परित्यजेत् ॥
 -पृ.-२८ । (अ.१, श्लो. ३४-३५)
 -क.सं.-३२.९८
- (८) विष्कुम्भवज्रयोस्तिस्रः षट् च गण्डातिगण्डयोः ।
 व्याघाते नव शूले तु पञ्च नाड्यस्तु गर्हिताः ॥
 -पृ.-२८ । (अ.१, श्लो. ३४-३५)
 -क.सं.-१५.४-५
- (९) (कश्यपस्तु सर्वसाधारण्येन दशैव घटिकास्त्याज्या इत्याह-)
 अष्टमी द्वादशी षष्ठी पक्षरन्ध्रास्तु तासु च ।
 मङ्गले सर्वदा त्याज्या नूनं हि दश नाडिकाः ॥
 -पृ.-२९ । (अ.१, श्लो. ३६)
 -क.सं.-१२.१९

(१०) कश्यपसंहितायां-

मुखे पञ्च गले त्वेका वक्ष्यस्येकादश स्मृताः ।

नाभौ चतस्रः षट् कट्यां तिस्रः पुच्छे तु नाडिकाः ॥

कार्यहानिर्मुखे मृत्युर्गले वक्षसि निःस्वता ।

कट्यामुन्मत्तता नाभौ च्युतिः पुच्छे ध्रुवो जयः ॥

-पृ.-३५ । (अ.१, श्लो.४४)

-क.सं.-१६.४-५

(११) (नारदकश्यपादिभिरुक्तम्-)

करणानि बवानि शुभसंज्ञानि षट् क्रमात् ।

क्रमायाता क्रमायाता विष्टिर्नेष्टा तु मङ्गले ।

- पृ.-३६ । (अ.१, श्लो.४४)

-क.सं.-१६.२-३

(१२)

नवांशुकं समं कृत्वा चिन्तयेच्च शुभाशुभम् ।

वसन्ति देवताः कोणे चान्त्यमध्यद्वये नराः ॥

मध्यांशत्रितये दैत्याश्चैवं शय्यासनादिषु ।

अर्थप्राप्तिर्देवतांशे पुत्रवृद्धिर्नरांशके ॥

हानिः पीडा पिशाचांशे सर्वं प्रान्तेष्वशोभनम् ।

शंखचक्राम्बुजच्छत्रध्वजतोरणदन्त्रिभाः ॥

श्रीवत्ससर्वतोभद्रनद्यावर्तगृहोपमाः ।

वर्धमानः स्वस्तिकेन मृगकूर्मझषाकृतिः ॥

छेद्याकृतिर्दैत्यभागेऽप्यायुरर्थप्रदा नृणाम् ।

खरोष्ट्रोलूककाकाहिजम्बूकाश्च वृकोपमाः ।।

त्रिकोणसूर्याकृतयो देवभागेऽप्यशोभनाः ।

निन्दितं वसनं दद्याद् द्विजेभ्यः स्वर्णसंयुतम् ।।

आशिषो वाचनं कृत्वा त्वन्यद्वस्त्रं च धारयेत् ।।

-पृ.-५८ । (अ. २, श्लो. ११)

-क.सं.-४२.५-११

(१३)

प्रीत्याक्ष्मापालदत्तं यद्विप्रादेशात्करग्रहे ।

निन्देऽपि धिष्ये वारादौ धारयेच्च नवाम्बरम् ।।

-पृ.-५८ । (अ. २, श्लो. १२)

-क.सं.-४२.१२

(१४)

षट्सप्ताष्टान्त्यशुद्धौ च बलिनः शुभखेचराः ।

आयुर्दायकरे योगे कर्तव्या ह्यौषधक्रिया ।।

- पृ.-६० । (अ. २, श्लो. १५)

-क.सं.-२२.३४

(१५)

गुरौ ज्ञे वा लग्नगते शुके कर्मगते विधौ ।

आप्यभे जलकार्याणामारम्भः सिद्धिदः स्मृतः ।।

-पृ.-६८ । (अ. २, श्लो. २५)

-क.सं.-२२.३३

(१६)

लग्नसंस्थे बुधे चन्द्रे बुधराशौ तु वीक्षिते ।

शुभग्रहैश्चतुर्थस्थैर्नाट्यारम्भः प्रशस्यते ।।

-पृ.-६८ । (अ. २, श्लो. २५)

-क.सं.-२२.३१

- (१७) दशमैकादशे सूर्ये कुजे वा शुभलग्नगे।
विद्यायुधाभ्यासयुक्तसेवाकर्मापि सिद्ध्यति॥
-पृ.-६९। (अ.२,श्लो.२६)
-क.सं.-२२.२३
- (१८) गुरौ लग्नगते शुके बलिन्यापोदये विधौ।
शस्ता कृषिक्रिया तत्र दुर्बलैः क्रूरखेचरैः॥
-पृ.-७१। (अ.२,श्लो.२८)
-क.सं.-२२.३७
- (१९) वसुवायुजनैर्ऋत्यक्षिप्रध्रुवमृदुदुषु।
सीतां स्मृत्वाथ बीजोप्तिरत्युत्कृष्टफलप्रदा॥
-पृ.-७१। (अ.२,श्लो.२९)
-क.सं.-१४.४१
- (२०) राहुधिष्ण्यात्समारभ्य धिष्ण्येष्वष्टसु निष्फलम्॥
-पृ.७२। (अ.२,श्लो.२९)
-क.सं.-१४.४२
- (२१) नक्षत्रे यत्र भानुः स्यात्तदाद्यं भद्रिकं त्रिकम्।
सूर्यज्ञशुक्रसौरीणामिन्दुभौमबृहस्पतेः॥
राहोः केतोश्च निर्दिष्टं वदनादौ शुभाशुभम्।
सौख्यार्थनाशः सूर्ये स्यादिन्दौ जलमयी कृषिः॥
भौमेऽग्निदाहो राष्ट्रस्य बुधे बुद्धिविवर्धनम्।
गुरौ लब्धिरभीष्टस्य राज्यं सौभाग्यनन्दितम्॥

भार्गवे कार्यसंपत्तिरैहिकामुष्मिकी भवेत्।
शनेर्मुखाहुतौ ज्ञेयो राज्यभङ्गो धनक्षयः॥
राहोर्मुखाहुतौ हानिः सर्वस्य परिकीर्तिता।
केतोः मुखाहुतौ ज्ञेयं दुर्भिक्षं देशविप्लवम्॥
मरणं प्राणिनां चैव राज्यभङ्गस्तथैव च।
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन ग्रहनक्षत्रसंगमे॥
दुष्टे न कुर्याद्ध्वनमित्याहुर्भार्गवादयः॥

—पृ. ७७ (अ. २, श्लो. ३५)

(२२) पितृमारुतसर्पान्त्यस्थिरक्षेष्विन्दुशुक्रयोः।
न कुर्याद्द्वारयो रोगमुक्तः स्नानं कदाचन॥

—पृ. ८०। (अ. २, श्लो. ४०)

—क.सं.—१४.४४

(२३) भाग्ये पुष्पे समैत्रे च लग्ने शुक्रेक्षिते युते।
करणे तैतिलेऽष्टम्यां द्वादश्यां सन्धिरिष्यते॥

—पृ. ८१। (अ. २, श्लो. ४२)

—क.सं.—२२.३५

(२४) भद्रातिथिशनिज्यारवारे चेद्विषमाङ्घ्रिभम्।
त्रिपुष्करं त्रिगुणदं द्विगुणदं द्व्यङ्घ्रिभे मृतौ॥

—पृ. ८८। (अ. २, श्लो. ५०)

—क.सं.—१४.५०

- (२५) भरण्याद्रामघाश्लेषामूलं त्रिचरणानि च।
 प्रेतक्रियातिदुष्टानि धनिष्ठाद्यं च पञ्चभम्॥
 -पृ.८९। (अ.२,श्लो.५१)
- (२६) फल्गुनीद्वितयं रोहिण्यनुराधा पुनर्वसुः।
 द्वे आषाढे विशाखा च भानि द्विचरणानि च।
 एतानि किञ्चिद्दुष्टानि वर्जयेत्सति संभवे॥
 -पृ.९०। (अ.२,श्लो.५२)
- (२७) अतीतविषये काम्ये न्यूने श्राद्धे महालये।
 एतत्सर्वं विचिन्त्याशु कुर्याच्छ्राद्धमतन्द्रितः॥
 -पृ.९१। (अ.२,श्लो.५२)
 -क.सं.-३४.९-१०
- (२८) ज्येष्ठान्त्यमूलयोरन्तरालयामोद्भवः शिशुः।
 अभुक्तमूलजः सोऽप्याश्लेषापितृभयोरपि॥
 -पृ.९४। (अ.२,श्लो.५४)
 -क.सं.-४९.८२
- (२९) मूलाद्यपादजो हन्ति पितरं तु द्वितीयजः।
 मातरं स्वां तृतीयोऽर्थान्सुहृदश्च तुरीयजः॥
 -पृ.९४। (अ.२,श्लो.५५)
 -क.सं.-४९.८३
- (३०) सुहृदश्च तुरीयजः॥
 -पृ.९५। (अ.२,श्लो.५५)
 -क.सं.-४९.८३

- (३१) फलं तदेवं सार्पक्षे प्रतीपं त्वन्त्यपादतः ।।
 -पृ.९२। (अ.२,श्लो.५५)
 -क.सं.-४९.८४
- (३२) सिनीवाली चन्द्रवती नष्टचन्द्रा कुहूर्मता ।।
 (इति कश्यपोक्तेश्चामावास्याया द्विविधत्वमेवावसीयते ।।)
 -पृ.१०८। (अ.२,श्लो.५७)
 - क.सं.-१२.२५
- (३३) द्विधैवामावास्या ।।
 -पृ.१०८। (अ.२,श्लो.५७)
 -क.सं.-१२.२५
- (३४) घोराध्वाक्षीमहोदर्यो मन्दा मन्दाकिनी तथा ।
 मिश्रा राक्षसिका सूर्यसंक्रान्तिश्चार्कवासरात् ।।
 -पृ.१२२। (अ.३,श्लो.१)
 -क.सं.-१९.१
- (३५) शूद्रतस्करवैश्यक्ष्मादेवभूपगवां क्रमात् ।
 अनुक्तानाञ्च सर्वेषां घोराद्याः सुखदाः स्मृताः ।।
 -पृ.१२२। (अ.३,श्लो.१)
 -क.सं.-१९.२-३
- (३६) पूर्वाहणे नृपतीन्हन्ति विप्रान्मध्यन्दिने विशिः ।
 अपराहणेऽस्तगे शूद्रान्प्रदोषे च पिशाचकान् ।।
 निशि रात्रिंचरान्नाट्यकारानपररात्रके ।

गोचारिणश्च सन्ध्यायां लिङ्गिनं रविसंक्रमे ॥

—पृ. १२३। (अ. ३, श्लो. २-३)

—क.सं.—१९.३-५

(३७) (अत्र मेषसंक्रान्तौ विशेषमाह कश्यपः—)

यदा मेषगतः सूर्यो भरण्यादिचतुष्टये।

सस्यवृद्धिर्भवेत्तस्य वृद्धिरार्द्राचतुष्टये ॥

मघादिदशके हानिः क्षेमं चानुक्तभेषु च ॥

—पृ. १२३। (अ. ३, श्लो. २-३)

—क.सं.—१९.५-६

(३८) या याः सन्निहिता नाड्यस्तास्ताः पुण्यतमाः स्मृताः ॥

—पृ. १२९। (अ. ३, श्लो. ७)

—क.सं.—१९.१९

(३९) स्नानं दानं ग्रहणवत्सौम्ययाम्यायनद्वये ॥

—पृ. १२९। (अ. ३, श्लो. ७)

—क.सं.—१९.१७

(४०) सिंहशार्दूलवाराहकुञ्जरा महिषस्तथा।

तुरगश्चाजवृषभकुक्कुटाश्च बवादिषु ॥

तिथ्यर्धजेषु संक्रान्तिवाहनानि यथाक्रमात् ॥

—पृ. १३७। (अ. ३, श्लो. १४-१५-१६-१७)

—क.सं.—१९.७-८

(४१)

भयोनिवाहनं बङ्गवाह्नीकविषये खशे ।।

-पृ.१३७। (अ.३,श्लो.१४-१५-१६-१७)

-क.सं.-१९.८

(४२)

भुशुण्डिभिन्दिपालासिदण्डकोदण्डतोमरान् ।

कुन्तपाशाङ्कुशास्त्रेषून्विभर्ति करणेष्विनः ।।

-पृ.१३८। (अ.३,श्लो.१४-१५-१६-१७)

-क.सं.-१९.९

(४३)

ताराबलेन शीतांशुर्बलवांस्तद्वशाद्रविः ।

बली संक्रमाणस्य वशात्खेटा बलाधिकाः ।।

यादृशेनेन्दुना भानोः संक्रान्तिस्तादृशं फलम् ।

नरः प्राप्नोति तद्राशेः शीतांशोः साध्वसाधुतः ।।

-पृ.१४२। (अ.३,श्लो.१९)

-क.सं.-१९.२३-२४

(४४)

यस्मिन्मासेऽर्कसंक्रान्तिर्दर्शान्तात्प्राक्पुरःसरम् ।

दर्शमुल्लङ्घ्य भवति स संसर्पोऽधिमासकः ।।

आरभ्य शुक्लप्रतिपत्प्रवेशात्संक्रमद्वयम् ।

आगामीन्दुक्षयस्यान्तात्प्राङ् न्यूनाख्यस्त्वहर्षतिः ।।

स्फुटार्कसंक्रमाद्विद्यान्यूनमासाधिमासकैः ।

मासौ न्यूनाधिकौ तौ तु सर्वकर्मबहिष्कृतौ ।।

-पृ.१४२। (अ.३,श्लो.२०)

-क.सं.-२.३-६

(४५)

अपि विद्धो ग्रहः कश्चिन्न ददाति शुभं फलम्।

वामवेधविधानेन त्वशुभोऽपि शुभप्रदः॥

अतस्तद् द्विविधं मूलं(वेधं?)विचार्यैव फलं वदेत्॥

-पृ.१४२। (अ.४,श्लो.१-२-३-४)

-क.सं.-२०.९-१०

(४६)

स पुनर्द्विविधोऽपि वेधो ग्रहाधिष्ठितराशितो ज्ञेयः।

यथा सूर्यो जन्मराशेः सकाशात्पृष्ठस्थितः शुभः॥

-पृ. १४९। (अ.४,श्लो.५)

(४७)

ज्ञातव्यं जन्मराशेस्तु निखिलं यद्वलाबलम्।

हिमाद्रिविन्ध्ययोर्मध्ये वेधजं तद्ग्रहालयात्॥

-पृ.१४९। (अ.४,श्लो.५)

-क.सं.-२०.१-२

(४८)

मासादीन्दुः शुभो यस्य तत्पक्षस्तस्य शोभनः।

कृष्णादीन्दौ त्वशुभदे तद्व्यत्ययेऽन्यथा॥

-पृ.१५५। (अ.४,श्लो.८)

-क.सं.-२१.२

(४९)

सूर्यादीनां च सन्तुष्ट्यै माणिक्यं मौक्तिकं तथा।

सुविद्रुमं मारकतं पुष्परागं च वज्रकम्॥

नीलगोमेदवैदूर्यं धार्यं स्वस्वदृढक्रमात्॥

-पृ.१५६। (अ.४,श्लो.१०)

क.सं.-२०.१५-१६

(५०)

प्रवासनष्टे च मृता जया हास्या रतिर्मुदा।

सुप्ता भुक्ता ज्वरा कम्पा सुस्थितिर्नामसन्निभाः॥

—पृ.१६०। (अ.४,श्लो.१५)

—क.सं.—२१.९

(५१)(उक्तं च कश्यपसंहितायाम्—)

वर्षद्वादशकादूर्ध्वं यदि पुष्पं बहिर्नहि।

अन्तःपुष्पं भवत्वेव पनसोदुम्बरादिवत्॥

अतस्तु तत्र कुर्वीत तत्सङ्गं बुद्धिमान्नरः॥

—पृ.१६६। (अ.५,श्लो.१पूर्वे)

(५२)

रोगिणी रविवारे तु सोमवारे प्रतिव्रता।

दुःखिता भौमवारे तु बुधे सौभाग्यसंयुता॥

श्रीसंयुता गुरोवरि पतिभक्ता भृगोर्दिने।

मलिना मन्दवारे तु रात्रावपि तथैव च॥

—पृ.१६७। (अ.५,श्लो.१)

—क.सं.—२३.६-७

(५३)

अष्टमी षष्ठ्यमा रिक्ता द्वादशी संक्रमेऽपि वा।

वैधृतौ व्यतिपाते च ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः॥

विष्ट्यां सन्ध्यासु निद्रायां दुर्भगा प्रथमार्त्तवे॥

—पृ.१६९। (अ.५,श्लो.३)

—क.सं.—२३.४-५

(५४) षष्ठ्यष्टमीं पञ्चदशीं चतुर्थीं चतुर्दशीमप्युभयत्र हित्वा।
शेषाः शुभाः स्युस्तिथयो निषेके वाराः शशाङ्काज्यसितेन्दुजानाम्॥
-पृ.१७२। (अ.५,श्लो.६)

(५५) (उक्तं च सीमन्ताध्याये कश्यपेन)
शुक्लपक्षादिदिवसं रिक्तां पर्वस्य मध्यमाम्।
तिथिं त्वक्त्यार्कभूसूनुसुरेज्यानां च वासरे॥
-पृ. १७५ (अ.५,श्लो.८)
-क.सं.-२४.२-३

(५६) मासेश्वरे बलोपेते नास्तगे न पराजिते॥
-पृ.१७५। (अ.५,श्लो.८)
-क.सं.-२४.४

(५७) चन्द्रोऽपि शुभदो ज्ञेयस्त्यक्त्वा षष्ठाष्टमव्ययान्॥
-पृ.१७५। (अ.५,श्लो.८)
-क.सं.-२४.९

(५८) (यदाह सीमान्ताध्याये कश्यपः-)
न नैधने तयोर्लग्ने नैधने शुद्धिसंयुते।
पञ्चभिश्च चतुर्भिर्वा सूर्येन्दुगुरुपूर्वकैः॥
ग्रहैरिष्टैः शुभे लग्ने राशावपि च नैधने।
-पृ.१७५। (अ.५,श्लो.८)
-क.सं.-२४.६-७

(५९)

उक्तकाले प्रकर्तव्या द्विजानामखिलाः क्रियाः ।

अतीतेषु च कालेषु कर्तव्याश्चोत्तरायणे ॥

सुरेज्येऽत्यसुरेज्ये वा नास्तगे न च वार्धके ।

शुभलग्ने शुभांशे च शुभेऽहि शुभवासरे ॥

चन्द्रताराबलोपेते नैधनोदयवर्जिते ।

पूर्वाह्णे क्षिप्रनक्षत्रचरस्थिरमृदुदुषु ॥

नाममङ्गलघोषैश्च रहस्यं दक्षिणश्रुतौ ॥

—पृ. १८० । (अ. ५, श्लो. ११)

—क.सं.—२५.४-६

(६०)

द्वादशीमष्टमीं रिक्तां नन्दां चैव दिनक्षयम् ।

सूर्यार्किभौमवारांश्च त्यक्त्वान्यशुभवासरे ॥

—पृ. १८५ । (अ. ५, श्लो. १७)

—क.सं.—२६.२

(६१)

जन्मराशिर्विलग्नाभ्यां नैधनेऽंशे च वर्जयेत् ॥

—पृ. १८६ । (अ. ५, श्लो. २७)

—क.सं.—२६.४

(६२)

गोऽश्वकुम्भतुलाकन्यासिंहकर्कनृयुग्मगाः ।

शुभदा राशयश्चैता न मेषझषवृश्चिकाः ॥

—पृ. १८६ । (अ. ५, श्लो. १७)

(६३)

चरस्थिरमृदुक्षिप्रनक्षत्रेषु शुभे दिने ।

—पृ. १८६ । (अ. ५, श्लो. १७)

—क.सं.—२६.३

- (६४) त्रिकोणकेन्द्रत्रयायेषु शुभैस्त्रयायारिगैः परैः ।
अलग्ननिधनान्त्यारिस्थानस्थेन हिमांशुना ॥
-पृ. १८७ । (अ. ५, श्लो. १८)
-क. सं. - २६. ७
- (६५) वृद्धचन्द्रः स्त्रियं हन्ति पतिं हन्त्यस्तमागतः ।
यतोऽस्यामृतरश्मित्वाद् बालोऽपि शुभदः शशी ॥
-पृ. १९५ । (अ. ५, श्लो. २८)
-क. सं. - ३२. ९-१०
- (६६) पञ्चवर्षं तिथिं रिक्तां त्वक्त्वान्यदिवसे शुभम् ॥
-पृ. १९६ । (अ. ५, श्लो. २९)
-क. सं. - २७. ३
- (६७) चन्द्रज्ञगुरुशुक्राणां वारलग्नांशकेषु च ॥
-पृ. १९६ । (अ. ५, श्लो. २९)
-क. सं. - २७. ३
- (६८) नैधने शुद्धिसंयुक्ते लग्नराशौ न नैधने ॥
-पृ. १९६ । (अ. ५, श्लो. २९)
-क. सं. - २७. ५
- (६९) दास्रेन्द्रदितिपुष्येन्द्रभेषु हस्तत्रयेऽपि च ।
विष्णुत्रये च पौष्णर्क्षे चौलकर्म शुभप्रदम् ॥
-पृ. १९६ । (अ. ५, श्लो. २९)
-क. सं. - २७. ४

- (७०) नवान्नप्राशने चोले व्रतबन्धेऽभिषेचने।
 शुभदं जन्मनक्षत्रमशुभं त्वन्यकर्मणि॥
 -पृ.१९६। (अ.५,श्लो.२९)
 क.सं.-२७.७
- (७१) ऋतौ वसन्ते विप्राणां ग्रीष्मे राज्ञां शरद्वथा।
 विशा मुख्यं च सर्वेषां द्विजानां चोपनायनम्॥
 साधारणं च मासेषु माघादिषु च पञ्चसु॥
 -पृ.२०७। (अ.५,श्लो.४०)
 -क.सं.-२८.८
- (७२) मैत्रविष्णुत्रये हस्तत्रयर्क्षे चोत्तरात्रये।
 धातृद्वयादितीज्यान्त्यदक्षर्क्षेषूपनायनम्॥
 -पृ.२०७। (अ.५,श्लो.४०)
 -क.सं.-२८.१२
- (७३) सर्वत्र शुभकृच्छुक्रः षष्ठसप्ताष्टमं विना॥
 -पृ.२०७। (अ.५,श्लो.४०)
- (७४) (कश्यपस्तूच्चस्थं लग्नस्थं च चन्द्रं सदैव न्यषेधीत्)
 वर्धमानोऽपि वा चन्द्रः पूर्णो वा यदि तुङ्गगः।
 निःस्वं करोति व्रतिनं लग्नगः क्षयरोगिणम्॥
 -पृ.२११ (अ.५,श्लो.४२)
 -क.सं.-२८.३४

(७५)

शुभग्रहांशगे चन्द्रे विद्यावान् धनवान् व्रती।

तस्मिन्पापांशसंस्थेति निर्धनोऽखिलदुःखभाक्॥

स्वांशसंस्थे निशानाथे दरिद्रः खलु दुर्जनः॥

—पृ. २१८ (अ. ५, श्लो. ५०)

—क.सं.—२८.२६—२७

(७६)

चैत्रमासविसृष्टेषु माघादिषु च पञ्चकम्॥

—पृ. २२६ (अ. ५, श्लो. ६०)

—क.सं.—२९.२

(७७)

अथातः संप्रवक्ष्यामि गृहस्थाश्रममुत्तमम्।

य आधारोऽन्याश्रमाणां भूतानां प्राणिनां तथा॥

ऋणत्रयच्छेदकारि धर्मकामार्थसिद्धिदम्।

एतत्सर्वं स्थितं स्त्रीषु शीलवृत्तान्वितासु च ॥

तच्छीलवृत्तलब्धिस्तु सुलग्नवशतो भवेत्।

तस्मात्सम्यगलग्नशुद्धिं प्रवक्ष्याम्यनुपूर्वशः॥

—पृ. २२४ (अ. ६, श्लो. १)

—क.सं.—३०.१—३

(७८)

लग्नाद्दुश्चिक्वपुत्रास्तकर्मलाभगतः शशी।

गुरुदृष्टस्तयोरेव सम्बन्धं कुरुते सदा॥

—पृ. २२९ (अ. ६, श्लो. २)

—क.सं.—३०.१०

(७९)

लग्नस्थांश्चन्द्रशुक्राभ्यां वीक्षिताः संयुताश्च वा।

कुर्वन्ति कन्यकालाभं यदि गोघटककटाः ॥

—पृ. २२४ (अ. ६, श्लो. १)

—क.सं.—३०.११

(८०)

एको लग्नगतः पापः पापोऽन्यः सप्तराशिगः।

आसप्तमाब्दान्मरणं पुरुषस्य न संशयः ॥

यद्युदयस्थः क्रूरस्तस्माद्यदि सप्तमो भवेत्पापः।

सप्तभिरब्दैर्मरणं विज्ञेयं तस्य पुरुषस्य ॥

—पृ. २३० (अ. ६, श्लो. ४)

—क.सं.—३०.७

(८१)

स्वनीचगः शत्रुदृष्टः पापः पञ्चमगो यदा।

मृतपुत्रां करोत्येव कुलटां वा न संशयः ॥

—पृ. २३१ (अ. ६, श्लो. ५)

—क.सं.—३०.९

(८२)

पञ्चाङ्गशुद्धिदिवसे चन्द्रताराबलान्विते।

विवाहोक्तेषु ऋक्षेषु कुजवर्जितवासरे ॥

मासाद्यदिवसं रिक्तामष्टमीं नवमीं तिथिम्।

त्यक्त्वान्यदिवसे गन्धस्रक्ताम्बूलफलान्वितैः ॥

सहवृद्धद्विजगणैर्वरयेत्कन्यकां सतीम् ॥

—पृ. २३६ (अ. ६, श्लो. १०)

—क.सं.—३१.२-४

(८३) विवाहो जन्मतः स्त्रीणां युग्मेऽब्दे पुत्रपौत्रदः ।
अयुग्मे श्रीप्रदः पुंसां विपरीते तु मृत्युदः ॥
-पृ. २३८ (अ. ६, श्लो. १२)
-क.सं.-३२.१

(८४) उत्तरायणगे सूर्ये मीनं चैत्रं च वर्जयेत् ।
अजगोद्वन्द्वकुम्भालिमृगराशिगते रवौ ॥
मुख्यं करग्रहं त्वन्यराशिगे न कदाचन ॥
-पृ. २४० (अ. ६, श्लो. १३)
-क.सं.-३२.२

(८५) (कश्यपादिभिः सौरा एव मासा उक्ताः-)
विवाहादौ स्मृतः सौरो यज्ञादौ सावनो मतः ।
-पृ. २४० (अ. ६, श्लो. १३)

(८६) गणयेत्कन्यकाधिष्यादावृत्या वरजन्मभम् ।
जन्मत्रिपञ्चसप्तर्क्षं हित्वान्यर्क्षं शुभप्रदम् ॥
-पृ. २५३ (अ. ६, श्लो. २४)
-क.सं.-३३.८६-८७

(८८) रवेः समो ज्ञो मित्राणि चन्द्रारेज्याः परावरी ।
इन्दोर्न शत्रवो मित्रे रविज्ञावितरे समाः ॥
समौ कुजस्य शक्रार्को बुधोऽरिः सुहृदः परे ।
ज्ञस्य चन्द्रो रिपुर्मित्रे शुक्रार्की इतरे समाः ॥
गुरोरारेन्दुजा मित्राण्यार्की मध्यः परावरी ।

भृगोः समविज्यकुजौ मित्रे ज्ञार्की परौ रिपू॥

शनेर्गुरुः समो मित्रे शुक्रज्ञौ शत्रवः परे॥

—पृ. २५७ (अ. ६, श्लो. २७-२८)

—क.सं.—३३.९२-९५

(८९)

स्वगणे चोत्तमा प्रीतिर्मध्यमामरमर्त्ययोः ।

मर्त्यराक्षसयोर्वैरमसुरासुरयोरपि॥

—पृ. २५९ (अ. ६, श्लो. ३०)

—क.सं.—३३.७७

(९०) (तथा जगन्मोहने वसिष्ठकश्यपौ-)

द्विर्द्वादशं शुभं प्रोक्तं मीनादौ युग्मराशिषु ।

मेषादौ युग्मराशौ तु निर्धनत्वं न संशयः ॥

आयुष्यसम्पद्बहुतभोगसम्पत्पुत्रार्थसम्पत्पतिसौख्यसम्पत् ।

सौभाग्यसम्पद्भनधान्यसम्पज्झषादियुग्मे क्रमतः फलानि ॥

अजादियुग्मे क्रमतः फलानि वैधव्यमृत्युर्वधबन्धनानि ।

वियोगसन्तापमतीव दुःखं वसिष्ठगर्गप्रमुखैः स्मृतानि ॥

—पृ. २६२ (अ. ६, श्लो. ३२)

(९१)

चतुस्त्रिद्वयङ्घ्रिमोत्थायाः कन्यायाः क्रमशोऽश्विभात् ।

वह्निभादिन्दुभान्नाडी त्रिचतुःपञ्चपर्वभिः ॥

(इति पद्येन कश्यपो नाडीत्रयविचारमभिधायानुपदमेव-)

—पृ. २६८ (अ. ६, श्लो. ३४)

—क.सं.—३३.७८

तत्रैव-

रेखास्त्रिस्तो विरच्याशु दस्रभाद्यानि विन्यसेत्।

एकरेखास्थयोमृत्युर्दम्पत्योर्जन्मधिष्ण्ययोः॥

-पृ. २६८ (अ. ६, श्लो. ३४)

-क.सं.-३३.७९

(९२) सिंहकर्कटयोश्चापकीटयोर्मीनमेषयोः।

गण्डान्तमन्तरालं तन्नाडिका निधनप्रदा॥

-पृ. २७९ (अ. ६, श्लो. ४३)

-क.सं.-३२.४६

(९३) पूर्णानन्दाख्ययोस्तिथ्योः सन्धिनाडीचतुष्टयम्।

उद्वाहजन्ममानेषु गण्डान्तं निधनप्रदम्॥

-पृ. २७९ (अ. ६, श्लो. ४३)

-क.सं.-३२.४५

(९४) चन्दस्य कर्तरी तद्वच्छुभदृष्टा न दोषदा॥

-पृ. २८२ (अ. ६, श्लो. ४४)

-क.सं.-३२.४१

(९५) छिन्नोऽपि विष्णुचक्रेण सुधामयशिरास्तमः।

केशवस्य वरेणासौ तथापि ग्रहतां गतः॥

-पृ. २६८ (अ. ६, श्लो. ४४)

-क.सं.-९.१

- (१६) पापयोः कर्तरीकर्त्र्योः शत्रुनीचगृहस्थयोः ।
यदा त्वस्तगयोर्वापि कर्तरी नैव दोषदा ॥
-पृ. २८३ (अ. ६, श्लो. ४४)
-क.सं.-३२.४१-४२
- (१७) तुङ्गमित्रस्वराशिस्थः शुभयुक्तः शुभप्रदः ।
एवंविधः क्रूरयुतः संपूणफलदः शशी ॥
-पृ. २८४ (अ. ६, श्लो. ४५)
-क.सं.-३२.३७
- (१८) इष्टं स्वजन्मलग्नं तज्जन्मराशिरनिष्टदः ।
लग्नगस्तु तयोः स्थानाच्छुभान्युपचयानि वै ॥
-पृ. २८५ (अ. ६, श्लो. ४६)
-क.सं.-३२.७५
- (१९) जन्मशाष्टमलग्नेशो मिथो मित्रे व्यवस्थितौ ।
जन्मराश्यष्टमक्षौत्थदोषो नश्यति भावतः ॥
-पृ. २८५ (अ. ६, श्लो. ४६)
-क.सं.-३२.७४
- (१००) दम्पत्योरष्टमे लग्ने राशौ वापि तदंशके ।
तदीशे वा लग्नगते तयोर्मृत्युर्न संशयः ॥
-पृ. २८६ (अ. ६, श्लो. ४८)
-क.सं.-३२.७०

(१०१)

तथैव द्वादशे लग्ने तदंशे वा तदीश्वरे।

विवाहे लग्नगे नैस्व्यं नित्यं स्यात्कलहो द्वयोः॥

—पृ. २८६ (अ. ६, श्लो. ४८)

—क.सं.—३२.७३

(१०२)

वियद्वाणा वेददस्त्राः खरामा व्योमसागराः।

वेदचन्द्राश्चन्द्रदस्त्राः खरामा व्योमबाहवः॥

नेत्राग्नयो व्योमगुणाः शून्यदस्त्राः गजेन्दवः।

क्ष्माबाहवो वियद्दस्त्राः शक्राश्चन्द्राः खभूमयः॥

वेदचन्द्रास्तर्कबाणा वेददस्त्राः खबाहवः।

व्योमेन्दवो व्योमचन्द्रा धृतयस्तर्कभूमयः॥

वेदाश्विनः खरामाः स्युर्दास्त्रार्क्षाद् घटिकाः क्रमात्।

आभ्यः परस्तात्क्रमशश्चतस्रो विषनाडिकाः॥

ऋक्षाद्यन्तघटीनिघ्नाः षष्टिभक्ताः स्फुटाः स्मृताः।

विषनाडीदोषदुष्टं लग्नं सर्वगुणान्वितम्॥

शुभैः सर्वैश्च संयुक्तमपि पञ्चेष्टकं त्यजेत् ॥

—पृ. २८९ (अ. ६, श्लो. ४९-५०-५१)

—क.सं.—३२.७६-८१

(१०३)

अहः पञ्चदशो भागो मुहूर्तोऽथ तथा निशि ॥

—पृ. २८९ (अ. ६, श्लो. ५२)

—क.सं.—१७.५

- (१०४) क्रूरविद्धं युतं धिष्यं क्रूराक्रान्तं च कृत्स्नभम्।
मणिहेममयं हर्म्यं भूताक्रान्तमिव त्यजेत्॥
-पृ. २९२ (अ. ६, श्लो. ५६)
-क.सं.-३२.९२-९३
- (१०५) क्रूरविद्धयुतं धिष्यं निखिलं नैव पादतः।
अन्यैरपि गुणैर्युक्तं सर्वदोषविवर्जितम्॥
त्यजेदनर्घ्यमाणिक्यं कलङ्कोपहतं यथा॥
-पृ. २९५ (अ. ६, श्लो. ५८)
-क.सं.-३२.९४, ९६
- (१०६) एकार्गलो दृष्टिपातश्चाभिजिद्रहितानि वै॥
-पृ. ३०० (अ. ६, श्लो. ६२)
-क.सं.-१५.९
- (१०७) वाह्मीके कुरुदेशे च वर्जयेद्भुपग्रहम्॥
-पृ. ३०१ (अ. ६, श्लो. ६३)
- (१०८) शैलाक्षश्रुतयः सूर्ये चन्द्रे षड्वेदपर्वताः।
भौमे बाणाग्निनेत्राणि सौम्ये वेदाक्षिवायवः॥
गुरुवारेऽग्निचन्द्रेभाः शुक्रे नेत्राद्रिवह्निभाः।
शनौ चन्द्रेभतर्काः स्युः कुलिको यमघण्टकः॥
अर्धप्रहरसञ्ज्ञा स्युर्मङ्गलेषु विवर्जयेत्।
वारदोषेण दुष्टं यल्लग्नं सर्वगुणान्वितम्॥
त्यजेद्यथा पुरोडाशं वायसोपहतं तथा॥
-पृ. ३०२ (अ. ६, श्लो. ६४)
-क.सं.-३२.८५-८८

- (१०९) मासदग्धाश्च तिथयो मध्यदेशे विवर्जिताः ।।
 -पृ. ३०३ (अ. ६, श्लो. ६६)
 -क.सं.-३३.२५
- (११०) संक्रान्तियातांशकनन्दशेषस्तर्काग्निरूपाष्टयुगैः समेता ।
 तष्टो ग्रहै रोगहुताशभूपस्तेनो मृतिश्चेति च पञ्चबाणा ।।
 -पृ. ३०८ (अ. ६, श्लो. ७३)
- (१११) स्वस्वेशेनोदयास्तांशौ वीक्षति वाथ संयुतौ ।
 लग्नं वास्तगृहं तत्तदंशेऽशेनेक्षितं युतम् ।।
 -पृ. ३१० (अ. ६, श्लो. ७६)
 -क.सं.-३२.६५
- (११२) राश्यंशौ मित्रसौम्येन वीक्षितौ वाथ संयुतौ ।
 उदयास्तांशयोः शुद्धिस्त्रिविधा मङ्गलप्रदा ।।
 -पृ. ३११ (अ. ६, श्लो. ७८)
 -क.सं.-३२.६६
- (११३) अन्त्यांशका अपि श्रेष्ठा यदि वर्गोत्तमाह्वयाः ।
 अनुक्तांशास्तु न ग्राह्या यतस्ते कुनवांशकाः ।।
 -पृ. ३१५ (अ. ६, श्लो. ८५)
 -क.सं.-३२.८३
- (११४) सप्तमस्थानगाः सर्वे ग्रहाः कुर्वन्ति शीघ्रतः ।
 दम्पत्योर्मरणं यत्स्यादेकस्य च न संशयः ।।
 -पृ. ३१६ (अ. ६, श्लो. ८६)
 -क.सं.-३३.४७

(११५)

पापयोः कर्तरीकर्त्रोः शत्रुनीचगृहस्थयोः ।

चास्तगयोर्वापि कर्तरी नैव दोषदा ॥

—पृ.३१९(अ.६,श्लो.८८)

—क.सं.—३२.४१-४२

(११६)

नीचराशिगते शुके शत्रुक्षेत्रगतेऽपि वा ।

भृगुषट्कोत्थितो दोषो नास्ति तत्र न संशयः ॥

—पृ.३१९(अ.६,श्लो.८८)

—क.सं.—३२.६१

(११७)

अस्तगे नीचगे भौमे शत्रुक्षेत्रगतेऽपि वा ।

कुजाष्टमोद्भवो दोषो न किञ्चदपि विद्यते ॥

—पृ.३१९(अ.६,श्लो.८८)

—क.सं.—३२.६४

(११८)

नीचराशिगते चन्द्रे नीचांशकगतेऽपि वा ।

चन्द्रे षष्ठारिः फस्थे दोषो नास्ति न संशयः ॥

—पृ.३१९(अ.६,श्लो.८८)

—क.सं.—३२.४४

(११९)

अब्दायनर्तुमासोत्थाः पक्षतिथ्यर्क्षसम्भवाः ।

ते सर्वे नाशमायान्ति केन्द्रसंस्थे शुभग्रहे ॥

काणान्धबधिरोद्भूता दग्धलग्नतिथेर्भवाः ।

ते दोषा नाशमायान्ति केन्द्रसंस्थे शुभग्रहे ॥

अकालजाश्च नीहारविद्युत्पांस्वभ्रसंभवाः ।

परिवेषप्रतिसूर्यशक्रचापध्वजादयः ॥

दोषप्रदा मङ्गलेषु कालजाश्चेन्न दोषदाः ।

गुरुरेकोऽपि केन्द्रस्थः शुक्रो वा यदि वा बुधः ॥

हरेः स्मृतिर्यथा हन्ति तद्वदोषानकालजान् ।

लतोपग्रहचण्डीशचन्द्रजामित्रसंभवान् ॥

तत्केन्द्रगो गुरुर्हन्ति सुपर्णः पन्नगानिव ॥

—पृ. ३२० (अ. ६, श्लो. ८९)

—क.सं.—३३.६७, ६४, २१, २२, ६९

(१२०)

काव्ये गुरौ वा सौम्ये वा यदा केन्द्रत्रिकोणगे ।

नाशं यान्त्याखिला दोषाः पापानिव हरिस्मृतेः ॥

—पृ. ३२० (अ. ६, श्लो. ९०)

—क.सं.—३३.५८

(१२१)

वर्गोत्तमगते लग्ने वर्गदोषा लयं ययुः ।

चन्द्रे चोपचये वापि ग्रीष्मे कुसरितो यथा ॥

—पृ. ३२१ (अ. ६, श्लो. ९०)

—क.सं.—३३.७१

(१२२)

लग्नाद्गुःस्थानगव्योमचरोत्थं दोषसंचयम् ।

शुक्रः केन्द्रगतो हन्ति दावाग्निर्विपिनं यथा ॥

—पृ. ३२१ (अ. ६, श्लो. ९०)

—क.सं.—३३.६०

(१२३)

बलवान्केन्द्रगः सौम्यो हन्ति दोषशतत्रयम्।

द्यूनं विहाय दैत्येज्यः सहस्रं लक्षमङ्गिराः ॥

—पृ. ३२१ (अ. ६, श्लो. ११)

—क.सं.—३३.५६

(१२४)

अन्योन्यवीक्षणं सम्यक् सुलग्ने कारयेत्सदा ॥

—पृ. ३३१ (अ. ६, श्लो. १०६)

—क.सं.—३३.३७

(१२६)

एवं गुणगणान् वीक्ष्य लग्नं निश्चित्य यत्नतः ।

सिद्धान्तोक्तेन मार्गेण लग्नकालं प्रसाधयेत् ॥

जलयन्त्रेण तल्लग्नं दद्यात्तेनार्चितो द्विजः ।

मुखं वृत्तं द्वादशभिरङ्गुलैश्च षडुन्नतम् ॥

षष्ठीर्भजेदहोरात्रे घटिकापात्रमुत्तमम् ॥

माषत्रयत्र्यंशयुतस्वर्णवृत्तशलाकया ।

चतुर्भिरङ्गुलैरामतया विद्धं स्फुटं न्यसेत् ॥

रवेरर्धोदयं दृष्ट्वा वाप्यर्धास्तमयं तथा ।

पूर्वोक्तलक्षणं यन्त्रं मन्त्रेणानेन निःक्षिपेत् ॥

—पृ. ३३१-३३२ (अ. ६, श्लो. १०५)

—क.सं.—३३.३०-३५

(१२७)

अथवा साधयेत्कालं द्वादशाङ्गुलशङ्कुना ॥

—पृ. ३३२ (अ. ६, श्लो. १०५)

—क.सं.—३३.३७

- (१२८) यस्यैवाधानलग्नस्थे चन्द्रे वा भृगुनन्दने ।
उपैति तस्य जातोऽग्निर्निर्वाणं सततं ज्वलन् ॥
-पृ. ३४५ (अ. ९, श्लो. २)
-क.सं.-४३.६
- (१२९) पञ्चाङ्गशुद्धिदिवसे चन्द्रताराबलान्विते ।
चन्द्रशुद्धियुते लग्ने चाष्टमोदयवर्जिते ॥
-पृ. ३४६ (अ. ९, श्लो. २)
-क.सं.-४४.४-५
- (१३०) लग्नस्थे चापगे जीवे मेषे वा सप्तकर्मगे ।
कुजेऽर्के त्रिषडायस्थे चन्द्रे वाग्निर्ज्वलत्यलम् ॥
-पृ. ३४६ (अ. ९, श्लो. ३)
-क.सं.-४३.१३
- (१३१) अथातः संप्रवक्ष्यामि भूपानामभिषेचनम् ।
सौम्यायने सिते जीवे नास्तगे न च वृद्धगे ॥
-पृ. ३४८ (अ. १०, श्लो. १)
-क.सं.-४०.१
- (१३२) उत्तरात्रयमैन्द्रेषु धातृचन्द्रकरोडुषु ।
सश्रुत्यश्चीज्यपौष्णेषु कुर्याद्राजाभिषेचनम् ॥
-पृ. ३५० (अ. १०, श्लो. २)
-क.सं.-४०.५

(१३३)

जन्मराशेरुपचये लग्ने शीर्षोदये स्थिरे ।

शुभग्रहेक्षितयुते नृपाणां नेक्षिते परैः ॥

-पृ. ३५० (अ. १०, श्लो. २)

-क.सं.-४०.७

(१३४)

त्रिलाभस्थः शनिः सूर्यश्चतुर्थे वाम्बरे गुरुः ।

यस्याभिषेकः क्रियते तत्र तस्य मही स्थिरा ॥

-पृ. ३५१ (अ. १०, श्लो. ४)

-क.सं.-४०.१४

(१३५)

न मन्देन्दुदिने प्राचीं न गच्छेद्वक्षिणां गुरौ ।

सितार्कयोर्न प्रतीचीं नोदीचीं ज्ञारयोरपि ॥

-पृ. ३५९ (अ. ११, श्लो. ९)

-क.सं.-३६.७

(१३६)

अग्निधिष्ण्यात्सप्त सप्त क्रमाद्धिष्ण्यानि पूर्वतः ।

वाय्वग्निदिगतं दण्डं पारिधं तु न लङ्घयेत् ॥

-पृ. ३७९ (अ. ११, श्लो. ३६)

-क.सं.-३६.९

(१३७)

क्रमाद्द्वद्भानि स्युः ॥

-पृ. ३८० (अ. ११, श्लो. ३६)

(१३८)

मासीषे शुक्लदशमी सर्वदा विजयाभिधा ।

जयदा सा तु यातुणां सन्धिर्वा न पराजयः ॥

-पृ. ४०९ (अ. ११, श्लो. ७७)

-क.सं.-३६.६०

(१३९)

निमित्तशकुनादिभ्यः प्रधानो हि मनोजयः ।

तस्माधियासतां नुणां फलसिद्धिर्मनोजयात् ॥

—पृ.४१०(अ.११,श्लो.७८)

—क.सं.—३६.६२

(१४०)

चित्राण्डं च फलं ततः ॥

—पृ.४१४(अ.११,श्लो.८५)

—क.सं.—३६.८६

(१४१)

सितादौ मार्गशीर्षस्य प्रतिपद्विसे तथा ।

पूर्वाषाढागते चन्द्रे गर्भाणां धारणं वदेत् ॥

—पृ.४२२(अ.११,श्लो.९८)

(१४२)

कार्यसिद्धिर्भवेद्दृश्ये शवे रोदनवर्जिते ।

प्रवेशे रोदनयुतः शवः स्यात्तु शवप्रदः ॥

—पृ.४१०(अ.११,श्लो.७८)

—क.सं.—३६.८९

(१४३)

ओषधक्लीबबधिरैर्जटिलोन्मत्तपावकैः ।

अभ्यक्ताङ्गारकाष्ठास्थिचर्मन्धचिररोगिभिः ॥

तैलकार्पासलवणगुडतक्रतृणोरगैः ।

पङ्गुकुब्जैकपदमुक्तकेशबुभुक्षितैः ॥

सनग्नमुण्डैर्दुष्टसगतु यात्रा नैव फलप्रदा ॥

—पृ.४२६(अ.११,श्लो.१०२-१०३)

—क.सं.—३६.९०-९२

(१४४)

यायी विरुद्धशकुनमादौ दृष्ट्वा प्रयत्नतः ।

प्राणायामत्रयं कुर्याद्वितीये द्विगुणं चरेत् ॥

तृतीये पुनरावृत्त्या शान्त्या यायाद्दिनान्तरे ॥

—पृ.४३०(अ.११,श्लो.१०८)

—क.सं.—३६.९७-९८

(१४५)

अकारादिषु वर्गेषु दिक्षु प्रागादिषु क्रमात् ।

गृध्रमार्जारसिंहाश्चसर्पाखुगजशाशकाः ॥

दिग्वर्णानामियं योनिः स्ववर्गात्पञ्चमो रिपुः ।

रिपुवर्गं परित्यज्य शेषवर्गाः शुभप्रदाः ॥

साध्यवर्गं पुरः स्थाप्य पृ.तः साधकं न्यसेत् ।

विभजेदष्टभिः शेषं साधकस्य धनं स्मृतम् ॥

व्यत्यभेऽनागतं शेषं साधकस्य ऋणं स्मृतम् ।

धनादिकं स्वल्पमृणं सर्वसम्पत्प्रदम् ॥

— पृ.४३५-४३६(अ.१२,श्लो.१)

—क.सं.—३८.३४-३७

(१४६)

दत्ते दुःखं तृतीयक्षं पञ्चमक्षं यशःक्षयम् ।

आयुःक्षयं सप्तमक्षं कर्तुर्भाद्यदि सप्तमम् ॥

—पृ.४४४(अ.१२,श्लो.११-१२)

—क.सं.—३८.४०-४१

(१४७)

इन्द्राग्न्योर्मथनं गेहं यमग्न्योर्धृतमन्दिरम् ।

पुरीषत्यागसदनं मध्ये राक्षसकालयोः ॥

विद्याजलेशनैऋत्योर्मध्ये च सदनं स्मृतम् ।

रौदनं सदनं नूनं जलाधीशसमीरयोः ॥

नवरत्नालयं मध्ये कुबेरेश्वरयोस्तथा ।

इन्द्रेशयोर्धान्यगृहम् ॥

—पृ. ४५४ (अ. १२, श्लो. २१)

—क.सं.—३८.७५-७६

(१४८) नन्दा तिथिः शुक्रवारे सौम्ये भद्रा कुजे जया ।

रिक्ता मन्दे गुरोवरि पूर्णा सिद्धाह्वया तिथिः ॥

—पृ. १० (अ. १, श्लो. ५)

—क.सं.—१८.२२

३) अथ अद्भुतसागरग्रन्थे (श्रीमद्बल्लालसेनविरचिते)

कश्यप-वचनानि -

(अद्भुतसागरग्रन्थलेखनकालः— शकः १०९० ख्रि.-११६९)

ग्रन्थकर्ता - श्रीमद्बल्लालसेनः। टीकाकर्ता -डॉ.शिवाकान्त झा। कामेश्वर सिंह
दरभङ्गा संस्कृत विश्वविद्यालय, दरभङ्गा, बिहार। प्रकाशकः एवं वितरकः— चौखंभा
सुरभारती ग्रन्थमाला, वाराणसी। संस्करणम्— प्रथमम्, ख्रि.-२००६।

१) तथा च कश्यपः -

भौमं शान्तिहतं नाशमुपगच्छति मर्दितुम् ।

नाभसं न शमं याति दिव्यमुत्पातदर्शनम् ॥

—उपोद्घाताध्याये पृष्ठ- ११

२) तथा च कश्यपः -

सार्पार्धादक्षिणं भानोः श्रविष्ठार्धं तथोत्तरम्।

कदाचिदासीदयनमुत्पातान्नैव शास्त्रतः॥

-पृष्ठ-२४(सूर्याद्भुतावर्तः)

३) काश्यपश्च-

पर्वता जलदुर्गाश्च कोशलाः पुङ्गणाः हलाः।

स्त्रीराज्यं तरुकर्काद्यास्तुषारा वनवासिनः॥

मौक्तिका मणिशङ्खाब्जमौषधीः कुसुमं फलम्।

द्वीपा महार्णवीयाश्च मधुरा लवणादयः॥

गोधूमाः शालयः शृङ्गिकर्षकाश्च यवा अपि।

सोमपब्राह्मणानाश्च याज्ञिकास्तुरगा रसः॥

स्त्रीसौभाग्यविविक्तानि हास्यलास्येक्षितानि च।

एतेषामधिपश्चन्द्रो ह्यष्टानाञ्च प्रकीर्तितः॥

-पृष्ठ-५३ (राहोरद्भुतावर्तः)

४) काश्यपस्तु-

बुभुक्षितास्तीक्ष्णकोपा विभिन्नाः कुलपांसनाः।

नीचम्लेच्छादिजातीयाः दरदाः पारदारिकाः॥

सत्यधर्मविहीनाश्च गिरिस्थाः कन्दरास्थिताः।

प्रजाताः सर्वहीनाश्च शृगालादा महाशनाः॥

तिलाश्च बाहुयुद्धज्ञा माषाश्चोराः खराश्चराः।

यज्ञान् हिंसन्ति ये नित्यं राहुस्तेषामधीश्वरः॥

-पृष्ठ-९८

५) काश्यपश्च-

उत्तरायणसन्दृष्टो ब्रह्मक्षत्रविनाशनः ।

दक्षिणायनगो राहुर्वैश्यशूद्रप्रमर्दनः ॥

- पृष्ठ-१०१

६) काश्यपः-

कार्तिके कोशला गावः प्रधानाश्चाहिताग्नयः ।

बाधन्ते गणमुख्याश्च क्षत्रिया गोमिनस्तथा ॥

सुवृष्टिर्जायते चापि शस्यसम्पत् तथोत्तमा ।

प्राच्यां दिशि भयं ब्रूयात् क्षेममन्यत्र निर्दिशेत् ॥

-पृ.-११६

७) काश्यपः-

सौम्यपार्श्वगते विप्रान् पूर्वस्यां क्षत्रजातयः ।

वैश्यान् दक्षिणतो राहुर्हन्ति पश्चिमतोऽपरान् ॥

-पृ.-११४

८) काश्यपः-

पूर्वे सलिलजान् हन्यात् पश्चाद्धन्यात् कृषीवलान् ।

याम्ये वरगजान् हन्ति सौम्ये गोनाशकृन्मतः ॥

-पृ.-११५

९) काश्यपस्तु-

अवमर्दे पापमर्दात् स्वयं संक्षुभ्यते नृपः ।

-पृ.-११८

१०) काश्यपः-

आरोहे नृपसंक्षयः।

-पृ.-११९

११) काश्यपः-

मध्ये तमसि सन्दृष्टे पीडयेन्मध्यदेशजान्।

-पृ.-११९

१२) काश्यपः-

दृष्टे तमसि पर्यन्ते शस्यानामीतिजं भयम्।

-पृ.-१२०

१३) काश्यपः-

भयं दुर्भिक्षरोगश्च तदा जगति जायते।

सर्वग्रस्तो यदा दृश्यो दुर्भिक्षस्तत्र जायते॥

-पृ.-१२१

१४) काश्यपस्तु-

अनागतमतीतं वा वेलाहीनाधिकं च यत्।

गर्भस्त्रावस्त्वनावृष्टिः फलं पुष्पं विनश्यति॥

-पृ.-१२९

१५) काश्यपस्तु-

प्रथमांशे विप्रपीडा क्षत्रियाणां द्वितीयके।

तृतीये चान्त्यजानां तु चतुर्थे मध्यदेशजान्॥

वैश्यानां पञ्चमे खांशे षष्ठांशे प्रमदाभयम्।

दस्युप्रत्यन्तिकान् म्लेच्छान् नाशयेत् सप्तमांशके ।।

येषामंशे भवेन्मोक्षस्तज्जातीनां शुभं वदेत् ।।

—पृ.—१३१

१६) तत्र काश्यपः—

उदितास्तमितौ ग्रस्तौ सर्वसस्यक्षयङ्करौ ।

—पृ.—१३२

क.सं.—९.९

१७) काश्यपः—

दक्षिणे हनुभेदः स्यादाग्नेय्यां यदि गच्छति ।

सस्यनाशं च कुरुते नृपभङ्गं सुदारुणम् ।।

—पृ.—१३६

१८) काश्यपः—

दक्षिणः कुक्षिभेदः स्याद्याम्ये मोक्षो भवेद्यदि ।

राजपुत्रभयं तत्र दक्षिणाशापतेर्वधः ।।

—पृ.—१३७

१९) काश्यपः—

सौम्यायां तु यदा मोक्षो वामकुक्षिविभेदनम् ।

स्त्रीणां गर्भविनाशाय सौम्याशाधिपतेर्भयम् ।।

—पृ.—१३७

२०) काश्यपः-

पायुभेदगतो राहुर्वायव्यो निऋताश्रयः ।

गुदरोगभयं विन्धाद्वामे राज्ञीभयं भवेत् ॥

-पृ.-१३८

२१) काश्यपः-

ग्रासो मोक्षो यदा पूर्वे छर्दनं तु तदा भवेत् ।

क्षेमहार्दिप्रदो ज्ञेयः सस्यनिष्पत्तिकारकः ॥

-पृष्ठ-१३८

२२) काश्यपः-

पूर्वेण ग्रस्ते राहुरपरस्यां विमुञ्चति ।

क्षुत्तस्करभयं तत्र मोक्षस्तु जरणं स्मृतम् ॥

-पृ.-१३९

२३) तथा च काश्यपः-

यदा प्रकाशते मध्ये दुर्भिक्षमरकौ तदा ।

-पृ.-१३९

२४) काश्यपः-

पर्यन्ते विमलत्वं स्यात्तमो मध्ये यदा भवेत् ।

मध्याख्यदेशनाशः स्याच्छरच्छस्यं विनाशयेत् ॥

- पृ.-१३९

२५) तथा च काश्यपः-

एकमासेऽर्कचन्द्राभ्यां ग्रहणं न प्रशस्यते ।

परस्परवधं कुर्युः स्वबलक्षोभिता नृपाः ॥

-पृ.-१४५

अथ मङ्गलाद्धुतावर्तः

२६) काश्यपस्तु-

महेन्द्रमलयं विन्ध्यं सिप्रा वेणा महानदी।
गोदावर्या नर्मदाया भीमायाः पश्चिमा दिशः॥
चेदिकाः कौङ्कणा दुर्गा द्रविडा वेत्रवन्नदी।
मन्दाकिनी पयोष्णी च मालती सिन्धुपारकाः॥
सपाण्ड्याश्चोलदेशस्था विदेहान्ध्राश्मकास्तथा।
भासापराः कुन्तलाश्च केरला दण्डकास्तथा॥
नागराः पौरवाश्चैव कर्षकाः शस्त्रवृत्तयः।
हुताशनाजीविनो ये कुञ्जराः पशुपास्तथा॥
सांग्रामिका नृशंसाश्च सङ्कराश्चोपघातकाः।
कुमारा भूमिपतयो दाम्बिकास्तस्करा अपि॥

-पृ.-१६२-१६३

अथ बुधाद्धुतावर्तः

२७) काश्यपस्तु-

चित्रकूटगिरी रम्यो हिमवान् कौशिकी तथा।
मथुरायांश्च पूर्वार्धं लोहित्यः सिन्धुरेव च॥
गाम्भीरिका च सरयू रथाख्या गण्डकी नदी।
गान्धर्वा लेख्यहाराश्च दर्दुराश्चोपकृत्रिमाः॥
विदेहाः सर्वजलजाः काम्बोजाश्च सुराष्ट्रिकाः।
गन्धयुक्तिविदो ये च सौगन्धिकप्रलेपकाः॥

सुवर्णरजतं रत्नमातङ्गतुरगादि यत्।

पौरा जनपदाः सौम्याः सौमपुत्रोऽधिपः स्मृतः॥

— पृ.—१७६

२८) तथा च काश्यपः—

सौम्यं विष्णुं धनिष्ठां च रोहिणीं विष्णुमेव च।

शशिजश्च यदा हन्ति प्रजा रोगैश्च पीड्यते॥

—पृ.—१७७

२९) काश्यपस्तु—

रौद्रादीनि यदा पञ्च भेदितानि समन्ततः।

चन्द्रजेन तदा पीडा शश्वत् क्षुब्धयव्याधिभिः॥

हस्तादिषु यदा षट्सु नक्षत्रेष्विन्दुजः स्थितः।

गवामशोभनः प्रोक्तः सुभिक्षं शस्यसम्पदः॥

—पृ.—१७८

३०) काश्यपस्तु—

भरणीकृत्तिकार्यम्णमाहिर्बुध्नं च चन्द्रजः।

धातुद्रव्यविनाशाय धनवार्तांश्च पीडयेत्॥

—पृ.—१७८

३१) काश्यपस्तु—

पूर्वाद्यक्षत्रये सौम्यो भेदं कृत्वा यदि व्रजेत्।

क्षुच्छस्त्रतस्करभयं करोति प्राणिनां वधम्॥

—पृ.—१७९

अथ बृहस्पत्यद्धुतावर्त्तः

३२) काश्यपस्तु-

त्रैगर्त्ताः सिन्धुसौवीराः शतद्रुर्मथुरा नदी ।
शुघ्नौदीच्या विपाशा च दारुकाम्बष्ठका अपि ।।
राजा पुरोहितो मन्त्री माङ्गल्यं पौष्टिकं व्रतम् ।
कारुण्यकर्मसिद्धीनां विद्याशौचतपस्विनाम् ।।
मत्स्याश्च वाटधानाश्च यौधेयाश्चार्जुनायनाः ।
सारस्वताः पारतकाः हस्त्यश्चध्वजचामराः ।।
शब्दार्थविदुषः पौरा नीतिज्ञाः शीलसंयुताः ।
मांसी तगरकुष्ठं च शैलेयं लवणं सुरा ।।
मधुरस्वादुवल्लीजविप्राणां चाधिपो गुरुः ।

-पृ.-१८७-१८८

३३) तथा च काश्यपः-

कार्तिकादिसमा ज्ञेया द्विद्विनक्षत्रचारिणः ।
त्रिभं भाद्रपदं ज्ञेयं फाल्गुनाश्चयुजौ तथा ।।
त्रिभं भाद्रपदे ज्ञेयं फाल्गुने श्रावणे तथा ।।(पाठान्तरम्)

-पृ.-१९१

३४) तथा च काश्यपः-

प्रवासान्ते समर्क्षेण तूदितो युगपच्चरन् ।
तस्मात् कालात्तदृक्षाद्यो गुरोरब्दः प्रवर्तते ।।

-पृ.-१९१

अथ भार्गवाद्भुतावर्तः

३५) काश्यपस्तु-

चन्द्रभागां वितस्तां च ऐरावतीं पिबन्ति ये।
पुष्कलावर्तकैकेया गान्धारं प्रस्थलास्तथा।।
तक्षशिला मालवका दशार्णा मौक्तिकं गिरिः।
धान्याढ्याः कुञ्जरा गावः प्रस्थापनविलेपने।।
सुरूपं सुभगोद्यानं कामुकाः कामचारिणः।
पेशला मधुरा हृद्याः सलिलाशयजीविनः।।
तरुणा योषितः क्रीडा विदुषां जनगोष्ठिका।
चित्राण्डजाः कुशास्तरणपत्रोर्णं नालिकामलम्।।
पिप्पल्यश्चन्दनं जातीफलमामलकं तथा।
गन्धपत्रं च लोध्रं च शुक्र एषां पतिः स्मृतः।।

-पृ.-२१५

३६) तत्र काश्यपः-

अश्विन्यां तुरगे पीडा याम्ये तु कृषिजीविनाम्।

-पृ.-२१७

३७) काश्यपस्तु-

भेदयेत् कृत्तिकां शुक्रो बहुतोयं हि पातयेत्।
रोहिणीतुरगं घोरं गृद्धाकुलभयावहम्।।

-पृ.-२१८

३८) काश्यपः-

मृगे तु सर्वशस्यानां क्षयं कुर्याद् भृगोः सुतः।
आर्द्रायां कलिङ्गजातान् कोशलांश्च निपीडयेत्॥

-पृ.-२१८

३९) काश्यपः-

पुनर्वसौ विदभांश्च पीडयत्युशनाः शुभः।
पुष्ये तु वृष्टिमाख्याति पुष्टां शस्यविवृद्धये॥

-पृ.-२१८

४०) काश्यपः-

आश्लेषासु च सर्पाणां पीडां कुर्याद् भृगोः सुतः।
मघायां तु गते घोरं भयं विन्द्यात्तु भार्गवे॥
सलिलं च भवेद्भूरि येन धात्री न दृश्यते।

-पृ.-२१९

४१) काश्यपस्तु-

भाग्ये पुलिन्दशवरान् नाशयेत् सलिलं पतेत्।
आर्यम्णे तु भवेत् पीडा पाञ्चालकुरुजाङ्गले॥
सुवृष्टिश्च सुभिक्षश्च चरत्यस्मिन् भृगोः सुते।

-पृ.-२१९

४२) काश्यपः-

हस्ते प्राप्ते कौरवाणां पीडां चित्रकरेषु च।
जलस्य तु निरोधं वै कुर्यादेवं तु भार्गवः॥

सुवृष्टिं कूपकृत्पीडां चित्राभेदं यदा व्रजेत्।

-पृ.-२२०

४३) काश्यपः-

स्वातिं स्थित्वा सुवृष्टिं च वणिङ्नाविकभीतिकृत्।

-पृ.-१२०

४४) काश्यपः-

विशाखायां सुवृष्टिश्च मैत्रे मैत्रं विकाश्यते।

ऐन्द्रे पौरविरोधः स्यान्मूले तु भिषजां भयम्॥

-पृ.-२२१

४५) काश्यपः-

आषाढयोर्व्याधिभयं वैष्णवे श्रवणे रुजः।

धनिष्ठायां कर्मकृतां वारुणे शौण्डिकक्षयः।

प्रौष्ठपादे व्याघ्रहिंसा आहिर्बुध्न्ये फलक्षयः।

पापिनां सनृपाणां च पौष्णे विन्द्यान्महाभयम्॥

-पृ.-२२१

४६) तथा च काश्यपः-

त्रिष्वश्विन्यादिकर्क्षेषु विज्ञेया नागवीथिका।

गजा तु रोहिणी चैवमादित्यैरावती स्मृता॥

मघाद्या वृषभा ज्ञेया गोवीथी हस्तसंज्ञिता।

जारद्गवी विशाखाद्या मूलाद्या मृगवीथिका॥

अजा तु विष्णुदैवत्या भाद्राद्या दहना स्मृता।

-पृ.-२२४

४७) काश्यपः-

कृष्णपक्षे पञ्चदशीचतुर्दश्यष्टमीषु च।

शुक्रो यदोदयं कुर्यात् तदा वृष्टिं विमुञ्चति॥

-पृ.-२३५

क.सं.-७.९

अथ शनैश्चराद्धतावर्तः

४८) काश्यपस्तु

अर्बुदो रैवतगिरिः सौराष्ट्राभीरकास्तथा।

क्रतुभुजो प्रभासं सरस्वती दक्षिणा दिशः॥

आनर्त्तशूद्रविदिशः खलतैलिकनीचगाः।

वेदस्मृती शौकरिका मलिनश्च नदीतटम्॥

दुःशीलकाः शाकुनिकाः पशुपालवधास्तथा।

पाखण्डिनश्च वैतण्डा निग्रन्था शवराः शकाः॥

विरूपाः कटुतिक्ताश्च रसायनविघातकाः।

पुलिन्दास्तस्कराः सर्पा महिषोष्ट्रखरा अपि॥

चणका वातला वल्लाः पुंस्त्वसत्त्वविवर्जिताः।

काकगृध्रशृगालानां मृगाणां च शनैश्चरः॥

-पृ.-२३६-२३७

अथ केत्वद्धतावर्तः

४९) केतुस्वामिकान्याह काश्यपः-

प्राकाराभ्युच्छिताः शृङ्गगिरिस्थाः विजिगीषवः।

प्रत्यन्तवासनिरताः परच्छिद्रविशारदाः॥

मूर्खा विज्ञानहीनाश्च निर्मर्यादा नरास्तथा ।

परदारता नीचाः केतोरेतान् विनिर्दिशेत् ॥

—पृ.—२५४

अथ ग्रहयुद्धाद्यद्धुतावर्त्तः

५०) यदाह काश्यपः—

भेदोल्लेखांशुसम्मर्दा अपसव्यस्तथा परः ।

ततो योगो भवेदेषामेकांशकशमापनान् ॥

—पृ.—३४०

अथाकृत्यादियोगाद्धुतावर्त्तः—

५१) काश्यपश्च—

संवर्त्तसङ्गमौ मध्यौ सम्मोहौ भयदस्तथा ।

कोपश्चानिष्टफलदः समाजाख्यस्तु मध्यमः ॥

सन्निपाते महावैरमन्योन्यमुपजायते ।

—पृ.—३६४

५२) काश्यपः—

भूमिपुत्रादयः सर्वे यस्यामस्तमिते रवौ ।

दृश्यन्ते सर्वककुभिः तत्रानिष्टं विनिर्दिशेत् ॥

—पृ.—३६९

अथ ऋक्षाद्यद्धुतावर्त्तः—

५३) काश्यपश्च—

कृत्तिका रोहिणी चोभे संवत्सरतनुः स्मृता ।

आषाढाद् द्वितयं नाभिः सार्पं हत्कुसुमं मघा ॥

क्रूरग्रहहते देहे दुर्भिक्षानलमारुताः ।

क्षुब्धयं तु भवेन्नाभ्यां पुष्ये मूलफलक्षयः ।।

हृदये शस्यहानिः स्यात् सौम्यैः पुष्टिः प्रकीर्तिता ।

-पृ.-३९०

५४) तथा च काश्यपः-

नक्षत्राणां च ये मार्गा दक्षिणोत्तरमध्यमाः ।

त्रिधा विभज्य तानेव वीथीमार्गान् प्रकल्पयेत् ।।

-पृ.-४१२

५५) तथा च काश्यपः-

उदक्स्थास्तारकाः सौम्यो मध्यस्था मध्यमस्तथा ।

दक्षिणे दक्षिणो मार्गो नक्षत्रेषु प्रकीर्तितः ।।

-पृ.-४१४

५६) काश्यपस्तु-

क्षितौ भारतवर्षेऽस्मिन् नवभागव्यवस्थया ।

बहुलाद्यास्त्रयो ऋक्षा मध्यदेशादिषु स्थिताः ।।

क्रूरग्रहहते तैस्तु पीडयन्ते तन्निवासिनः ।

ते पीडामुपयास्यन्ति भिन्नैः क्रूरैश्च मर्दितैः ।।

-पृ.-४१७

अथ पूर्वदेशाः-

५७) तत्र काश्यपः-

पूर्वे मालवकां भद्रा मिथिला पौण्ड्रवर्धनम् ।

काशिकोशलसूक्ष्माश्च मागधा मेकलास्तथा ।।

व्याघ्रवक्त्राः सूर्पकर्णा लौहित्यः शोण एव च ।

प्राग्य्यौतिषमहेन्द्रादिकिराताः क्षीरवासिनः ।।

-पृ.-४२०

५८) अथाग्नेयी दिग्देशाः । तत्र काश्यपः-

आग्नेय्याशास्थिता ये च विन्ध्यं मलयपर्वतम् ।
विदिशाश्च दशार्णाश्च वङ्गा अङ्गाः कलिङ्गकाः ॥
किष्किन्धाः शूकराः पुण्ड्राः पाठराश्च विदेहकाः ।
क्षत्रियाः शबरा नग्ना नालिकेरार्णवाश्रिताः ॥

-पृ.-४२२

५९) अथ दक्षिणदिग्देशाः । तत्र काश्यपः-

याम्ये माहेन्द्रमलयविन्ध्यं च कुसुमाकरम् ।
स्वमालिनी स्त्रीराष्ट्रं च धान्यं दशपुरन्दरा ॥
अवन्ती दर्पणं चैव कर्कोटकवनं तथा ।
कौन्तमार्गणकोपारा दण्डकारण्यमेव च ॥
प्रवालं मौक्तिकं शङ्खं वैडूर्यं ताम्रधातवः ।
ऋष्यमूकगिरी रम्यं तापसाश्रममेव च ॥
कोङ्गणं चित्रकूटं च मरुचीपट्टनं तथा ।
पट्टनं बलदेवस्य कर्मण्येयकमेव च ॥
नासिका चैव गोनर्दकर्णाटद्रविडानि च ।
काकुलाङ्गलकोटिश्च निद्रा पार्श्वनदाश्रिताः ॥
वैखण्डं कालेयं मालं सूर्पावर्तं कुजावहम् ।
तथा भोगवती चेति विख्याता दक्षिणा दिशि ॥

-पृ.-४२४

६०) अथ नैऋतीदिग्देशाः । तत्र काश्यपः-

नैऋत्यां दिश्यमी देशाः सिन्धुपह्लवकच्छपाः ।
आभीराः शूद्रसौवीरा रैवताः क्रीतभीषणम् ॥

कालेयाः फलगिरयो बर्बराः खण्डमुञ्जकाः ।
यवना मार्गणानर्त्ता कर्णप्रालेयकास्तथा ॥
किराता द्रविडाः सिन्धुस्त्रीमुखाः कपिलास्तथा ।
प्रभावमङ्गसन्देशं महासागर एव च ॥

—पृ.—४२७

६१) अथ पश्चिमदिग्देशाः । तत्र काश्यपः—

पश्चिमेऽस्तगिरेः शृङ्गे महेन्द्रो नाम पर्वतः ।
महोपलो महाहेमशृङ्गः सानुभिराकुलः ॥
वामनः शृङ्गका वैश्या तारक्षुत्कशकास्तथा ।
केशान्तिका हैहयाश्च निर्मर्यादाश्च ये नराः ॥

—पृ.—४२९

६२) अथोत्तरदिग्देशाः । तत्र काश्यपः—

उत्तरस्यां तु कैलासं मरुमुत्तरजान् कुरून् ।
विशातयः क्षुद्रमीनाः क्रौञ्चोऽथ हिमवान् गिरिः ॥
कैकया यामुनाश्चैव भोगप्रस्थाः क्षुरा नगाः ।
आदर्शाश्च त्रिगर्ताश्च उत्तराः केशधारिणः ॥
तक्षशिलाः पिङ्गलकाः कण्ठधाराश्च मानवाः ।
पुष्करावतकैराताश्चिपिटा नासिकाश्च ये ॥
मालवाः पिङ्गलाधर्मा यौधेया दासमेयकाः ।
हूणा हयमुखाश्चैव गान्धरा हेममालकाः ॥
राजन्याः खेचरा गव्याः श्यामकाः क्षेमधूर्तकाः ।

—पृ.—४३१

६३) अथैशानीदिग्देशाः । तत्र काश्यपः-

ऐशान्यां दिशि काश्मीरं दरदश्च सतङ्गणाः ।
अभिसारकुलूता ये सौहृद्यं नष्टराज्यकम् ॥
चीनाः किरातकाम्बोजाः कौलिन्दा वनराज्यकाः ।
ब्रह्मपुरदीर्घलोलं पल्लवा एकपादकाः ॥
सुवर्णं भूरत्नं विश्वावसु धनं च जटाधरः ।
दिविष्ठाश्च धरा ये च कुलटाः कुचिकारिणः ॥
पौरवाश्चीनवसनास्त्रिनेत्राः पुञ्जगा नगाः ।
पशुपालगणाध्यक्षाः कनकाचलवासिनः ॥
गान्धर्वाः कीरदेशाख्यदाशमेया जनास्तथा ।
एते कूर्मविभागेन विषया भारते स्थिताः ॥

-पृ.-४३४

६४) काश्यपश्च-

श्वेतदन्तिशकृन्मूत्रैः श्वेतगोपयसा कुशैः ।
कलशैरभिषेक्तव्यो जन्मक्षं यस्य पीडितम् ॥

-पृ.-४४२

६५) काश्यपस्तु-

शतावर्या प्रियङ्ग्वा च गौरवर्णैश्च सर्षपैः ।
शतपुष्प्याऽभिषेक्तव्यं कर्मक्षं यस्य पीडितम् ॥
जुहुयान्मधुसर्पिर्भ्यामयुतं तु जितेन्द्रियः ।
मधुमांसं न भुञ्जीत कट्वाम्ललवणानि च ॥

-पृ.-४४३

६६) काश्यपः-

प्रियङ्ग्वा सर्षपैर्बिल्वैः पिप्पलैः शरलैर्यवैः ।

चन्दनेन शतवर्या स्नानं सांघातिके हते ॥

-पृ.-४४४

६७) काश्यपस्तु-

अक्षतैः सर्षपैः पुष्पैः सर्वगन्धसमन्वितैः ।

त्रिरात्रं स्नपनं कुर्यात् सामुदये हतेऽशुभैः ॥

-पृष्ठ-४४४

६८) काश्यपः-

वैनाशिके वृषशृङ्गमृत्तिकोत्पलसंयुजा ।

शतपुष्प्या पूर्णकुम्भैः स्नानं दुरितनाशनम् ॥

-पृ.-४४५

६९) काश्यपश्च-

शिरीषं चन्दनं शुक्लं वारणस्य मदोदकम् ।

नीरजैः फुल्लकहारैरुदकुम्भाभिषेचनम् ॥

व्रतं चान्द्रायणं कुर्यान्मानसे ह्युपतापिते ।

-पृ.-४४६

७०) अथैकदैव पीडितषड्नक्षत्रपीडायां शान्तिः । तत्र काश्यपः-

उदुम्बरफलैर्बिल्वैः शतावर्या प्रियङ्गुभिः ।

अथर्वशिरसा जप्तैस्तोयैः सर्वाभिषेचनम् ॥

-पृ.-४४८

७१) अथ राश्यद्धितानि । तत्र काश्यपः—

चतुःपञ्चद्विसप्तस्थो नवदिगुद्रगो गुरुः ।

यस्य राशेस्तदुक्तानां द्रव्याणां वृद्धिकृत् स्मृतः ॥

द्व्येकादशदशपञ्चाष्टसंस्थितः शशिजः शुभः ।

शुक्रः सप्तरिपुस्थो वा हानिकृद् वृद्धिगोऽन्यगः ॥

पापास्तूपचयस्थाश्च वृद्धिं कुर्वन्ति नान्यगाः ।

—पृ.—४५०

७२) काश्यपः—

इष्टस्थाने स्थिताः सौम्या बलिनो येषु राशिषु ।

भवन्ति तद्भवानां तु द्रव्याणां शुभदाः स्मृताः ॥

—पृ.—४५१

७३) काश्यपः—

राशेरनिष्टस्थानेषु पापाश्च सबलाः स्थिताः ।

तद्द्रव्याणां नाशकरा दुर्लभास्ते भवन्ति च ॥

—पृ.—४५२

७४) अथ मेषादिराशीनां द्रव्याणि । तत्र काश्यपः—

मेघे सुवर्णस्थलजगोधूमाजाविकास्तथा ।

—पृ.—४५२

७५) काश्यपः—

वृषे महिषगोवस्त्रशालयः पुष्पसम्भवः ।

—पृ.—४५३

७६) काश्यपः-

मिथुने शारदं धान्यं वल्लीकार्पासशालुकाः ।-पृ.-४५३

७७) काश्यपः-

कर्कटे फलदूर्वादि कोद्रवः कदली तथा ।

-पृ.-४५४

७८) काश्यपः-

सिंहे धान्यं सर्वरसाः सिंहादीनां त्वचो गुडः ।

-पृष्ठ-४५४

७९) काश्यपः-

कन्या कुलत्थमुद्गानां नीवाराणां कलायकम् ।

पृ.-४५५

८०) काश्यपः-

तुले तु यवगोधूममाषाः सिद्धार्थकास्तथा ।

-पृ.-४५६

८१) काश्यपः-

वृश्चिकेश्वरसं सैक्यमाजं लोहं सकांस्यकम् ।

-पृ.-४५६

८२) काश्यपः-

धान्यं धनुषि वस्त्राणि लवणास्तुरगास्तथा ।

-पृ.-४५७

८३) काश्यपः-

मकरे शस्यसीसे च सुवर्णगुडधातवः ।

-पृ.-४५७

८४) काश्यपः-

कुम्भे कुसुमचित्राणि हंसाश्च जलदोद्भवाः ।

-पृ.-४५८

८५) काश्यपः-

पद्ममुक्ताफलादीनां द्रव्याणां मीन ईश्वरः ।

-पृ.-४५८

८६) अथ परिवेषाद्भतावर्तः

तथा च काश्यपः-

सितपीतेन्द्रनीलाभा रक्ताः कापोतबभ्रवः ।

शबलाग्निमेचकाः स्निग्धा विज्ञेयास्ते शुभावहाः ॥

-पृ.-४५९

८७) तथा च काश्यपः-

परिवेषाभ्यन्तरस्थौ द्वौ ग्रहौ यायिनागरौ ।

युद्धं तत्र भवेत् क्षिप्रं घोररूपं सुदारुणम् ॥

अनावृष्टिः क्षुब्धयं च परिवेषगतैस्त्रिभिः ।

चतुर्णां परिविष्टानां राज्ञां च मरणं भवेत् ॥

मण्डलान्तर्गताः पञ्च पृथिव्यां भयदाः स्मृताः ।

-पृ.-४८२

८८) अथेन्द्रधनुरद्धतावर्तः

तथा च काश्यपः-

अनन्तकुलजाता ये पन्नगाः कामरूपिणः ।

तेषां निश्वाससम्भूतं शक्रचापं प्रचक्षते ॥

-पृ.-४८७

८९) अथ शुभसूचकेन्द्रधनुर्लक्षणम् । तत्र काश्यपः-

स्निग्धवर्णं घनश्यामं सर्वत्र दिशि दृश्यते ।

बहूदकं सुभिक्षं च शिवं सस्यप्रदं भवेत् ॥

-पृ.-४८७

९०) अथ दिक्फलं काश्यपः-

अनावृष्ट्यां भवेद्वर्षमैन्द्र्यां वर्षत्यवर्षणम् ।

पश्चिमायां भवेद्वर्षं सदा कार्मुकसंस्थितौ ॥

-पृ.-४८९

९१) काश्यपस्तु-

रात्रौ चेद् दृश्यते चापं भयं भवति दारुणम् ।

-पृ.-४९३

९२) काश्यपः-

ऐन्द्र्यां दिशि यदा रात्रौ दृष्टं भूपवधो भवेत् ।

याम्यां सेनापतिस्तस्य विनाशमधिगच्छति ॥

पश्चिमस्यां तु सन्दृष्टं प्रधानं नाशमृच्छति ।

उत्तरस्यां यदा दृष्टं रात्रौ मन्त्रिविनाशनम् ॥

-पृ.-४९४

९३) अथ गन्धर्वनगराद्भुतावर्तः

तत्र काश्यपः-

बहुवर्णपताकाढ्यं गन्धर्वनगरं महत्॥

दृष्टं प्रजाक्षयकरं संग्रामे लोमहर्षणे॥

-पृ.-४९९

अथोल्काद्भुतावर्तः

९४) तारालक्षणमाह काश्यपः-

पद्मताम्राकृतिस्तारा हस्तमात्रायता मता।

-पृ.-५३०

९५) अथ धिष्ण्यालक्षणम्; तत्र काश्यपः-

धनूंषि दश दृश्येत धिष्ण्या सूक्ष्मा च विच्युता।

ज्वलिताङ्गारवर्णाभा द्वौ हस्तौ दृश्यते नभे॥

-पृ.-५३१

९६) अथ विद्युल्लक्षणम् । तत्र काश्यपः-

विद्युत् त्रासकरी भीमा शब्दायन्ती चटाचटा।

-पृ.-५३२

काश्यपस्तु-

नरेभतुरगाश्चाशमवृक्षेषु पतते सदा।

ज्वलन्ती चक्रवत् पश्येद्दशनीमभ्रसंस्थिताम्॥

-पृ.-५३३

९७) अथोल्कालक्षणम् । तत्र काश्यपः-

बृहच्छिरास्तु सूक्ष्माङ्गा नतमानशिखोज्ज्वला।

पौरुषी तु प्रमाणेन उल्का नानाविधा भवेत्॥

-पृ.-५३३

९८) यथाह काश्यपः-

आयुधप्रेतसदृशी जम्बुकोष्ठखराकृतिः ।

धूमरूपा च या सोल्का विस्तीर्णा सा तु मध्यमा ॥

-पृ.-५४०

९९) काश्यपः-

नक्षत्राणि ग्रहाश्चैव उल्कया ध्वस्तधूपिताः ।

तद्देशनाथनाशाय लोकानां संक्षयाय च ॥

-पृ.-५५०

अथ मेघानां गर्भाद्भुतावर्त्तः

१००) काश्यपस्तु-

ज्येष्ठस्य शुक्लाष्टम्यां तु नक्षत्रे भगदैवते ।

चत्वारो धारणाः प्रोक्ता मृदुवातसमीरिताः ॥

नीलाञ्जनसमैर्मैधैर्विद्युत्स्तनितमारुतैः ।

विस्फुलिङ्गरजोधूमैश्छन्नौ शशिदिवाकरौ ॥

एकरूपाः शुभा ज्ञेया अशुभाः सान्तराः स्मृताः ।

अनार्यैस्तस्करैर्घोरैः पीडा चैव सरीसृपैः ॥

-पृ.-६०६

१०१) काश्यपश्च-

स्वातौ तु श्रावणं हन्याद् वृष्टेरेवाग्निदैवतम् ।

भाद्रपदे त्ववृष्टिः स्यान्मैत्रे चाश्वयुजे स्मृताः ॥

ऐन्द्रे तु कार्तिके त्वेवं वृष्टे वृष्टिं निहन्ति च ।

एतेषु यदि नो वृष्टिस्तदा सौभिक्षलक्षणम् ॥

-पृ.-६०८

अथ प्रवर्षणाद्धृतावर्त्तः

१०२) तथा च काश्यपः-

यत्र प्रवर्षणे वृष्टौ वासवस्तत्र वर्षति।

वर्षाकालं समासाद्य यद्युत्पातो न दृश्यते॥

-पृ.-६११

४) बलभद्रकृतहोरारत्नोद्धृतः कश्यपोक्तश्लोकः-

ग्रन्थः-होरारत्नम्(प्रथमो भागः), लेखकः-श्रीबलभद्र मिश्र, संस्करणम्-प्रथम,
प्रकाशनवर्ष-१९७९, प्रकाशक-नरेन्द्रप्रकाश जैन, मोतिलाल बनारसीदास, चौक,
वाराणसी, मुद्रकः-केशव मुद्रणालय, सुधाकर रोड खजुरी, वाराणसी, व्याख्याकारः-
डॉ.मुरलीधर चतुर्वेदी, ग्रन्थरचनाकालः- सं-१७१०(ख्रि.-१६५४) ।

होरारत्ने कश्यपवचनानि-

१)

राशिभेदे खेटयोनी वियोनिर्जन्मलक्षणम्॥

निषेक-जननं पुंसामरिष्टं भङ्गलक्षणम्।

आयुर्दायो दशाभेदो ज्ञेया चान्तर्दशा तथा॥

अष्टवर्गैः कर्मजीवौ राजयोगाश्च नासभाः।

चान्द्रयोगा द्विग्रहाद्याः प्रव्रज्यायोगसम्भवाः॥

राशिशीलं दृष्टिफलं ग्रहभावफलं ततः।

आश्रयाख्याश्च ये योगा योगाः सङ्कीर्णसम्भवाः॥

स्त्रीजातकं नष्टयोगं निर्याणं नष्टजातकम्।

द्रेष्काणादि फलं सर्वं होरास्कन्धस्य सम्भवः॥

(-होरारत्नम्-अ.१,श्लो.१७-२०)

-क.सं.-१.८-१२

२)

होराकेन्द्रोरोजराशौ युग्मभे चन्द्रसूर्ययोः।

लग्नपञ्चनवक्षेत्रनाथाः द्रेष्काणपाः क्रमात्॥

(-होरारत्नम्-अ.१,श्लो.५८)

-क.सं.-३२.५४

३)

रवेः समो ज्ञो मित्राणि चन्द्रारेज्याः परावरी।

इन्दोर्न शत्रवो मित्रो रविज्ञावितरे समाः॥९२॥

समौ कुजस्य शुक्रार्की बुधोऽरिः सुहृदः परे।

ज्ञस्य चन्द्रो रिपुर्मित्रे शुक्रार्कावितरे समाः॥९३॥

गुरोः कुजेद्विनाः मित्राण्यार्किर्मध्यो परावरी।

भृगोः समावीज्यकुजौ मित्रे ज्ञार्की परे रिपू॥९४॥

शनेर्गुरुः समो मित्रे शुक्रज्ञौ शत्रवः परे।

(-होरारत्नम्-अ.१,श्लो.५९-६१)

-क.सं.-३३.९२-९५

४)

एकोऽपि ज्ञार्यशुक्राणां लग्नात्केन्द्रगतो यदि।

अरिष्टं निखिलं हन्ति तिमिरं भास्करो यथा॥

एक एव बली जीवो लग्नस्थो रिष्टसञ्चयम्।

हन्ति पापक्षयं भक्त्या प्रणाममिव शूलिनः॥

एक एव हि लग्नेशः केन्द्रसंस्थो बलान्वितः।

अरिष्टं निखिलं हन्ति पिनाकी त्रिपुरं यथा॥

शुक्लपक्षे क्षपाजन्म लग्ने सौम्यनिरीक्षिते।

विपरीतं कृष्णपक्षे तथारिष्टविनाशनः॥

यस्य जन्मनि तुङ्गस्थाः स्वक्षेत्रस्थापिते ग्रहाः।

निरायुषं शिशुं जातं कुर्वन्त्यष्टमगा यदि॥

(-होरारत्नम्-अ.५,श्लो.२-६)

-क.सं.-४९.१३६-१४०

५) जन्मभे जन्मसमये पापग्रहसमन्विते।

गुणाश्च निर्गुणाः सर्वे शुभयुक्तेऽगुणा गुणाः॥१६६॥

(-हो.र.अ.२/३०)

-क.सं.-४९.१६६

६) कुलयोगे प्रसूता ये कुलोत्कृष्टा भवन्ति ते।

अकुलेनास्य भोक्तारो मध्यमाश्च कुलाकुले॥

(-हो.र.अ२/३१)

५) बालबोधग्रन्थे कश्यपवचनानि :-

ग्रन्थकर्ता- शास्त्री दुर्गाशङ्कर उमाशङ्कर शर्मा, वालुकेश्वरसंस्कृतपाठशाला,

२९-बाळगङ्गा, मुम्बई-४००००६, प्रकाशकः एवं वितरकः- अरुण यज्ञदत्त

ठाकर, संस्करणम्- पञ्चमावृत्तिः, ख्रि.-२००४।

१) भद्राङ्गविभागस्तत्फलं च-

मुखे पञ्च गले त्वेका वक्षस्येकादश स्मृताः ।

नाभौ चतस्रः षट् कट्यां तिस्रः पुच्छे तु नाडिकाः ॥७६॥

कार्यहानिमुखे मृत्युर्गले वक्षसि निःस्वता ।

कट्यामुन्मत्तता नाभौ च्युतिः पुच्छे ध्रुवो जयः ॥७७॥

-पृ.-२४

-क.सं.-१६.४-५

२) विवाहमुहूर्तविचारः-

उत्तरायणगे सूर्ये मीनं चैत्रं च वर्जयेत् ।

अजगोद्वन्द्वकुम्भालिमृगराशिगते रवौ ॥७८॥

मुख्यं करग्रहं त्वन्यराशिगे न कदाचन ।

कन्यातुलामिथुनगे लग्ने च शुभवासरे ॥७९॥

रिक्ताकुहूवर्जितासु तिथिषूद्वाह उत्तमः ।

रोहिण्यत्तररेवत्यो मूलं स्वाती मृगो मघा ॥८०॥

अनुराधा च हस्तश्च विवाहे मङ्गलप्रदाः ॥

-पृ.-१०४

-क.सं.-३२.२-३

३) विवाह (प्रकरणे) द्विर्द्वादशकम् । (वसिष्ठः-कश्यपः)-

द्विर्द्वादशं शुभं प्रोक्तं मीनादौ युग्मराशिषु ।

मेषादौ युग्मराशौ तु निर्धनत्वं न संशयः ॥१६६॥

-पृ.-१३१

४) ग्रहानामाहुतिफलम्। (कश्यपः)-

सौख्यार्थनाशः सूर्ये स्यादिन्दौ जलमयी कृषिः।
भौमेऽग्निदाहो राष्ट्रे स्याद्बुधे बुद्धिविवर्धनम्॥८०॥
गुरौ लब्धिरभीष्टस्य राज्यं सौभाग्यनन्दितम्।
भार्गवे कार्यसम्पत्तिरैहिकामुष्मिकी भवेत्॥८१॥
शनौ मुखाहुतौ ज्ञेयो राज्यभङ्गो धनक्षयः।
राहोर्मुखाहुतौ हानिः सर्वस्य परिकीर्तिता॥८२॥
केतोर्मुखाहुतौ ज्ञेयं दुर्भिक्षं दशविप्लवम्।
मरणं प्राणिनां चैव राज्यभङ्गं तथैव च॥८३॥
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन ग्रहनक्षत्रसङ्गमे।
दुष्टे न कुर्याद्भवनमित्याहुर्भार्गवादयः॥८४॥

-पृ.-१६१

६) अथ शुक्लयजुर्वेदकर्मकाण्डप्रदीपग्रन्थे कश्यप-वचनानि -

लेखकः-अण्णा शास्त्री वारे, सम्पादकः-पं.वासुदेव शास्त्री पणशीकर,
प्रकाशनख्रैस्ताब्दः-१९९९, प्रकाशकः-चौखम्बा विद्याभवन, चौक, वाराणसी-
२२१००१, प्राप्तिस्थानम्- चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, गोपाल मन्दिर लेन,
वाराणसी-२२१००१, मुद्रकः-फूल प्रिन्टर्स, वाराणसी।

१) कश्यपः-

उपवासव्रतोद्वाहयात्राक्षौरोपनायनम्।
तिथिवर्षादिनिखिलं चान्द्रमानेन गृह्यते॥

-शुक्लयजुर्वेदकर्मकाण्डप्रदीपः, -पृ.-११८-११९

-क.सं.-११.५

७) नारदसंहितायां विहङ्गमदृष्टिक्तो कश्यपोक्तिः-

ग्रन्थः-नारदसंहिता (विहङ्गमदृष्टिक्तो कश्यपोक्तिः), ग्रन्थकर्ता-महामुनि
नारदः, टीकाकारः- रामजन्म मिश्रः, प्रकाशकः-चौखम्भा संस्कृत संस्थान,
वाराणसी, मुद्रकः- विद्याविलास प्रेस, वाराणसी, संस्करणम्- द्वितीय,
संस्करणवर्षः वि.सं.-२०४० (खैस्ताब्दः-१९८४)

ग्रन्थः-नारदसंहिता (विहङ्गमदृष्टिक्तो कश्यपोक्तिः) पृ.-२१

१) शिशिरे चाषवर्णश्च वसन्ते शिखिसन्निभः।

ग्रीष्मे रजतसङ्काशः प्रावृट् तैलसमप्रभः॥

गोक्षीरसदृशः शस्तः परिवेषः शरत्स्मृतः।

हेमन्ते जलसङ्काशः स्वकाले शुभदः स्मृतः॥

-क.सं.-अप्राप्तः

८) अथ वास्तुसौख्यग्रन्थे कश्यप-वचनानि :-

ग्रन्थः-वास्तुसौख्यम् (म.म.सुधाकरद्विवेदि-ग्रन्थमाला, चतुर्थ पुष्पम्)

ग्रन्थकर्ता-श्रीटोडरमल्लः, हिन्दीटीकाकारः-आचार्यश्रीकमलाकान्तशुक्लः, सम्पादकः-

आचार्यश्रीकमलाकान्तशुक्लः, प्रकाशकः-डॉ.हरिश्चन्द्रमणित्रिपाठी, संस्करणम्-प्रथमम्,

प्रकाशनकालः-वैक्रमाब्दः-२०५०, खैस्ताब्दः-१९९३।

वास्तुसौख्ये कश्यपवचनानि-

(१) दत्ते दुःखं तृतीयर्क्षं पञ्चमर्क्षं यशः क्षयम्॥४०॥

आयुःक्षयं सप्तमर्क्षे कर्तृभाग्यादिसद्गमम्।

-वा.सौ. षष्ठोभागे श्लो.१४४ (-पृ.४२)

-क.सं.३८.४०कड,३८.४१अब

(२) अष्टोत्तरं हस्तशतं विस्तारं नृपमन्दिरम्।

कार्यं प्रधानमन्यानि तथाष्टाष्टोनि तानि तु ॥१७१॥

विस्तारं पादसंयुक्तं दैर्घ्यं तेषां प्रकल्पयेत्।

एवं पञ्च नृपः कुर्याद् गृहाणां च पृथक्-पृथक्॥१७२॥

-वा.सौ. षष्ठोभागे श्लो.१७१-१७२ (-पृ.५१)

(३) चतुःशालागृहेष्वेवमुच्छ्रायो व्याससम्मितः।

विस्तारद्विगुणं दैर्घ्यमेकशालगृहेषु च॥

वास्तुनि यो विस्तारः स एव चोच्छ्रायनिश्चयः शुभदः।

शालैकेष्वपि गृहेषु विस्ताराद् द्विगुणितं दैर्घ्यम्॥१८७॥

-वा.सौ. षष्ठोभागे श्लो.१८७ (-पृ.६१)